

STORTINGET

Innst. 463 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen

Meld. St. 22 (2024–2025)

Innstilling fra finanskomiteen om Statens pensjonsfond 2025

Til Stortinget

1. Innledning

1.1 Sammendrag

Statens pensjonsfond eies av staten og består av Statens pensjonsfond utland (SPU) og Statens pensjonsfond Norge (SPN). Formålet med fondet er fastsatt i lov om Statens pensjonsfond: Sparingen skal støtte opp under finansieringen av folketrygdens pensjonsutgifter og ivareta langsiktige hensyn ved anvendelsen av statens petroleumsinntekter, slik at petroleumsformuen kommer både dagens og fremtidige generasjoner til gode. Målet for investeringene er å oppnå høyest mulig avkastning med en akseptabel risiko. Innenfor denne finansielle målsettingen skal fondet forvaltes ansvarlig. Et finansielt mål og en langsiktig forvaltning legger til rette for at både nåværende og kommende generasjoner kan få ta del i landets petroleumsformue.

SPU er integrert i det finanspolitiske rammeverket. Statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten overføres i sin helhet til SPU, samtidig som det årlig overføres midler fra fondet for å dekke det oljekorrigerede underskuddet på statsbudsjettet. En sterk vekst i fondsverdien har de to siste tiårene gitt rom for en vesentlig økning i overføringene fra fondet, innenfor handlingsregelens rammer.

Handlingsregelen knytter bruken av fondsmidler over tid til forventet realavkastning av SPU, som er an-

slått til 3 pst. I nasjonalbudsjettene de siste årene er det vist til at uttaket i et normalår, som vil være de fleste år, bør ligge godt under 3 pst. Det følger av behovet for ekstra sparing som kan tæres på ved store tilbakeslag i økonomien eller store fall i fondsverdien.

Over tid er SPU blitt en stadig viktigere kilde til finansiering av offentlige utgifter, og i 2025 anslås det at om lag 24 pst. av utgiftene på statsbudsjettet finansieres ved overføring fra SPU. Utviklingen har gitt Norge en særlig frihet i den økonomiske politikken. Samtidig er offentlige finanser blitt mer sårbare for utviklingen i de internasjonale finansmarkedene.

Gjennom etableringen av Statens pensjonsfond har norske politikere lagt til rette for en klok forvaltning av petroleumsinntektene. Ulike regjeringer og storting har bidratt i utformingen av rammer som utgjør viktige premisser for fondet. Det har vært bred oppslutning om fondskonstruksjonen, handlingsregelen og en langsiktig investeringsstrategi. Bred forankring av risikoen som tas i forvaltningen, er viktig for evnen til å holde fast ved den valgte strategien over tid, også i perioder med uro i finansmarkedene.

Veivalgene som er blitt tatt av politiske myndigheter, har vært vesentlige for at Norge i dag har en stor finansformue. De viktigste beslutningene, slik som valg av aksjeandel, er tatt av norske politikere. Disse beslutningene har vært avgjørende for hoveddelen av samlet avkastning og risiko i pensjonsfondet. Historisk kan over 99 pst. av svingningene i fondets avkastning forklares av referanseindeksen, som er fastsatt av Finansdepartementet og forankret i Stortinget. Samtidig har Norges Bank og Folketrygdfondet bidratt betydelig både gjennom å gi råd om investeringsstrategien og ved å implementere denne på en god måte, med lave forvaltningskostnader. Videre har forvalterne oppnådd en av-

kastning på fondsmidlene som er høyere enn det som følger av de overordnede, strategiske beslutningene.

Med en stor formue følger det et stort forvalteransvar. Finansdepartementet er gitt det overordnede ansvaret for forvaltningen av Statens pensjonsfond og fastsetter investeringsstrategien og øvrige rammer for fondet. Viktige veivalg forankres i Stortinget før endringer iverksettes. Norges Bank og Folketrygdfondet gjennomfører den operative forvaltningen av henholdsvis SPU og SPN innenfor forvaltningsmandater fastsatt av departementet.

Rammene for forvaltningen av Statens pensjonsfond er fastsatt av politiske myndigheter, men fondet er ikke et politisk virkemiddel. Målet om høyest mulig avkastning innenfor akseptabel risiko understøtter fondets evne til å finansiere offentlige utgifter. Politiske formål tilgodeses som del av Stortingets samlede prioriteringer i de ordinære budsjettbehandlingene, som fondet bidrar til å finansiere. Norges Bank og Folketrygdfondet foretar investeringer og utøver eierrettigheter i selskapene uavhengig av departementet. Slike investeringsbeslutninger krever inngående kjennskap til markedene der fondenes midler plasseres. Det er således armlengdes avstand mellom politiske myndigheter og forvalterne hva angår investeringer i enkeltelskaper. Dette gir en klar rolledeling som bidrar til å tydeliggjøre ansvar.

Styringsstrukturen sørger for at de overordnede beslutningene som er avgjørende for fondets avkastning og risiko, samt rammene for den ansvarlige forvaltningen, er forankret i Stortinget. Samtidig er det lagt vekt på at det må være tilstrekkelig delegering av oppgaver til at løpende beslutninger i forvaltningen tas nær markedene fondene investeres i.

Det skal være størst mulig åpenhet om forvaltningen, innenfor rammene av en forsvarlig gjennomføring av forvaltningsoppdraget. Åpenhet er viktig for å bevare fondets legitimitet og Stortingets og befolkningens tillit til forvaltningen. Forvaltningen av SPU kommer godt ut i målinger av åpenhet blant store fond internasjonalt. Samtidig vil det i noen tilfeller være begrensninger på graden av åpenhet av hensyn til fondets finansielle interesser, eksempelvis ved gjennomføring av endringer i strategien eller nedsalg i selskaper som er besluttet utelukket etter retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra SPU. Skulle informasjon om slike endringer bli kjent i markedet, vil det kunne utnyttes av andre aktører og påføre fondet unødige kostnader.

Internasjonal handel og økonomisk integrasjon har vært viktig for veksten i verdensøkonomien og den høye avkastningen i finansmarkedene i tiårene vi har bak oss. Internasjonalt er spenningsnivået nå økende, og stormaktsrivalisering og geopolitisk usikkerhet kan få betydning for fondets rammebetingelser fremover. Utviklingen øker risikoen for en mer fragmentert verdensor-

den og svekket økonomisk integrasjon internasjonalt. Tendenser til demokratisk forvitring, proteksjonisme, rivalisering mellom land og økonomisk frakopling vil kunne svekke veksten i verdensøkonomien, og derigjennom fondets avkastning og evnen til å finansiere offentlige utgifter.

Det må i lys av dette tas høyde for at forvaltningen av fondet vil kunne bli mer krevende. Den geopolitiske utviklingen kan også svekke rammevilkårene for arbeidet med ansvarlig forvaltning av SPU. En utvikling hvor demokrati, åpenhet og fri presse utfordres, kan føre til at forventninger og ambisjoner innen ansvarlig forvaltning blir mer krevende å innfri. Stor grad av synlighet på dette området medfører risiko for at fondet vil kunne oppfattes som et uttrykk for norsk utenrikspolitikk. Åpenhet om og god formidling av hva fondet er, og hva det ikke er, vil derfor fortsatt være viktig for å støtte opp om det finansielle formålet og legitimiteten.

I møte med en usikker fremtid er bred risikospredning, som er sentralt i fondets investeringsstrategi, fortsatt den beste tilnærmingen. Brå omlegginger av strategien eller uoverveide beslutninger bør unngås.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eigil Knutsen, lederen Tuva Moflag, Ramani Nordli, Bjørnar Skjæran, Maria Aasen-Svensrud og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Tina Bru, Mahmoud Farahmand, Helge Orten og Eirik Lae Solberg, fra Senterpartiet, Emilie Mehl, Ole André Myhrvold og Geir Pollestad, fra Fremskrittspartiet, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen, fra Sosialistisk Venstreparti, Andreas Sjalg Unneland, fra Rødt, Marie Sneve Martinussen, fra Venstre, Ane Breivik, fra Miljøpartiet De Grønne, Sigrid Zurbuchen Heiberg, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, tar omtalen til orientering.

Komiteen viser til at Statens pensjonsfond er fellesskapets formue, som gjennom langsiktig forvaltning og med handlingsregelen som rettesnor, bidrar til at både nålevende og fremtidige generasjoner får ta del i verdiene skapt av felles naturressurser. Komiteen viser videre til følgende formulering i lov om Statens pensjonsfond § 2 om fondets formål:

«Målet med investeringene i Statens pensjonsfond skal være å oppnå høyest mulig avkastning med en akseptabel risiko. Innenfor denne rammen skal fondet forvaltes ansvarlig.»

Komiteen mener at Norges Bank (NBIM) har et viktig oppdrag i å opplyse allmennheten her hjemme

om fondets strategi og verdier, samt bidra til en mer opplyst offentlig debatt om SPU.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, slutter seg til at synlighet internasjonalt innebærer en risiko for at fondet kan bli oppfattet som et uttrykk for norsk utenrikspolitikk. Flertallet mener derfor at åpenhet og tydelig formidling av hva fondet er – og ikke er – fortsatt vil være viktig for å ivareta både fondets finansielle formål og dets legitimitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, understreker at Statens pensjonsfond ikke er et redskap i norsk utenrikspolitikk. Fondet har vært adskilt fra norsk utenrikspolitikk, og slik skal det fortsette å være.

Flertallet påpeker at handlingsregelen er en generasjonskontrakt, og at denne kontrakten kun vil opprettholdes dersom all bruk av midlene fra Statens pensjonsfond gjøres innenfor de begrensninger handlingsregelen setter. Statens pensjonsfond skal være evigvarende, noe som forutsetter at uttaket av fondsmidler over tid ikke er høyere enn avkastningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til St.meld. nr. 29 (2000–2001) Retningslinjer for den økonomiske politikken. I meldingens kapittel 2.2 Det langsiktige handlingsrommet i budsjettpolitikken er det nedfelt hva regjeringen la vekt på ved etableringen av handlingsregelen:

«Det er ikke likegyldig hvordan bruken av oljeinntekter skjer. Produksjonen i Fastlands-Norge utgjør om lag 4/5 av den samlede produksjonen i norsk økonomi. Det skal derfor ikke stort inntektstap til i resten av økonomien før den økte handlefriheten som petroleumsinntektene gir, er brukt opp. På lang sikt er det således vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge. I en slik sammenheng er det størrelsen på og utnyttelsen av arbeidsstyrken og andre ressurser som betyr mest for den økonomiske veksten, og dermed for omfanget av de offentlige velferdsordningene. Regjeringen legger derfor vesentlig vekt på at handlingsrommet som økt bruk av oljeinntekter gir, skal brukes på en måte som også vil styrke vekstevnen til norsk økonomi. Lavere skatter og avgifter kan gi næringslivet bedre arbeidsvilkår, slik at konkurranseevnen styrkes. Tilsvarende vil tiltak for en bedret infrastruktur, samt tiltak for å bringe fram ny kunnskap gjennom forskning og utvikling, bidra til å styrke vekstevnen. Styrket vekstevne og høyere arbeidstilbud vil i seg selv trygge grunnlaget for de offentlige velferdsordningene.»

Disse medlemmer vil berømme NBIMs arbeid med finansiell risikostyring, men samtidig påpeke at

SPUs størrelse i seg selv kan medføre økt omdømmerisiko.

Disse medlemmer ønsker å påpeke at økt internasjonal synlighet kan medføre en økt risiko for uønsket oppmerksomhet, herunder kan man tas til inntekt for personer og verdier som bryter med fondets og det norske samfunnets verdier.

Disse medlemmer viser til merknader i Meld. St. 26 (2024–2025) Finansmarkedsmeldingen, samt Dokument 8:240 S (2024–2025), om den positive rollen NBIM kan ha for videreutvikling av norsk finansnæring.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til det pågående folkemordet i Gaza hvor mer enn 53 000 mennesker har blitt drept på 1,5 år. Til tross for gjentatte krigsforbrytelser fortsetter en rekke selskaper å levere våpen til Israel. Disse medlemmer merker seg at Norge gjennom Statens pensjonsfond utland er medeier av flere av disse våpenselskapene, herunder RTX (1,1 pst.) som leverer missiler til Israel, Rheinmetall (2,3 pst.) som produserer ammunisjon til israelske tanks, og Oshkosh som lager pansrede militære kjøretøy brukt av Israel i Gaza.

Disse medlemmer merker seg at Etikkrådet i 2024 foretok en særlig vurdering av selskaper i fondets portefølje som selger våpen til Israel. På bakgrunn av data fra det svenske fredsforskningsinstituttet SIPRI så Etikkrådet spesielt på 14 nylige våpenleveranser til Israel og konkluderte med at de selskapene som selger våpen som spesielt rammer sivile, allerede er utelukket fra fondet.

Disse medlemmer påpeker at en ekspertgruppe nedsatt av FNs menneskerettighetsråd i juni 2024 slo fast at selskaper som sender våpen, komponenter og ammunisjon til israelske styrker, risikerer å bli medskyldige i alvorlige brudd på menneskerettighetene og humanitærretten og at finansinstitusjoner som investerer i slike selskaper, må handle raskt:

«Failure to prevent or mitigate their business relationships with these arms manufacturers transferring arms to Israel could move from being directly linked to human rights abuses to contributing to them, with repercussions for complicity in potential atrocity crimes».

Disse medlemmer merker seg at Statens pensjonsfond utland eksplisitt blir adressert av denne ekspertgruppen som et eksempel på en investor som risikerer å bli medskyldig i alvorlige brudd på humanitærretten.

Disse medlemmer viser til § 4 c i de etiske retningslinjene for fondet:

«Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet

medvirker til eller selv er ansvarlig for [...] salg av våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene.»

At Israel begår alvorlige og systematiske brudd på krigens folkerett i Gaza, er hevet over enhver tvil. Som Etikkrådet selv bemerker i årsrapporten for 2024, så skal rådet basere seg på et bredt tilfang av informasjon og rapporter fra autoritative institusjoner. Disse medlemmer legger til grunn at en ekspertgruppe nedsatt av FN er en autoritativ institusjon. Selv om Etikkrådet ikke nevner denne informasjonen i sin årsrapport, må det antas at rådet har brukt denne ferske informasjonen da de iverksatte den nevnte undersøkelsen. Disse medlemmer merker seg at Etikkrådet ikke anbefalte uttrekk av de selskapene den FN-nedsatte ekspertgruppen mente at det hastet for SPU å trekke seg ut av.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen senke terskelen for Etikkrådets anvendelse av retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU § 4 c.»

«Stortinget ber regjeringen endre adferdskriteriet om salg av våpen slik at det lyder 'salg av våpen til stater som benytter våpnene på en måte som utgjør alvorlige brudd på menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett'.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til revidering av retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU slik at de oppdateres i takt med internasjonale normer for ansvarlig næringsliv.»

Disse medlemmer viser til at SPU er tjent med, og bør med utgangspunkt i sitt mandat bidra til, at målene i Parisavtalen nås. Å sikre stans i avskoging av tropisk regnskog er avgjørende for å nå de internasjonale klimamålene, løse klimakrisen og for å sikre biomangfold. NBIM har allerede hatt en forventning om at selskapene de investerer i, ikke skal bidra til avskoging innen 2025. Det er lite som tyder på at dette målet vil nås uten betydelig styrket oppfølging. Disse medlemmer vil vise til at det er sentralt at slike forventninger som settes, følges opp gjennom dedikert selskapskontakt og engasjement fra SPU, og at Norge som en betydelig aktør innen regnskogbevaring bør sikre at klimamål og investeringsstrategi ikke motvirker hverandre.

Disse medlemmer legger til grunn at arbeidet med NBIMs nye handlingsplan for 2025–2030 må reflektere tydelige ambisjoner for klima, herunder støtte til Parisavtalens mål, og konkrete mål for å redusere naturrisiko – blant annet gjennom skjerpede forventninger om avskogingsfrie verdikjeder hos selskapene, og ansvarlig forvaltning.

Disse medlemmer viser til at klimarisiko i dag er en del av SPUs mandat under § 3-4. Disse medlemmer viser til at klima og natur henger tett sammen og kan ikke skilles. Et eksempel er bevaring av regnskog, som er avgjørende om man skal klare å stanse global oppvarming. Dette innebærer at naturrisiko må innlemmes i mandatet på lik linje med klimarisiko.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet med å unngå investeringer som medfører avskoging slik at Statens pensjonsfond utland oppnår målet om en avskogingsfri portefølje innen 2025.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av 2026 med forslag om å inkludere også naturrisiko i SPUs mandat på lik linje med klimarisiko.»

Disse medlemmer viser til rapport fra Nordisk senter for bærekraftig finans, der det påpekes at Statens pensjonsfond utland er Europas største kullinvestor. Ifølge rapporten er 142,8 mrd. kroner investert i selskaper som driver med kullprosjekter, og flere av selskapene utvider sin kullvirksomhet. Disse medlemmer understreker at dette bryter med målene satt i Parisavtalen og kullkriteriet som Stortinget vedtok for 10 år siden.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre terskelen for kullinvesteringer slik at terskelen for kullandel i produksjon og inntekter senkes fra 30 pst. til 5 pst.»

Disse medlemmer merker seg at NBIM har utviklet sitt arbeid med klimarisiko og finner rapporten *Climate and Nature disclosures* 2024 interessant. Ifølge rapporten er den estimerte globale temperaturøkningen til fondets portefølje 2,52°C for aksjeporteføljen og 2,41°C for referanseindeksen. Den finansielle klimarisikoen for porteføljen med dagens klimapolitikk er betydelig. Det anslås et gjennomsnittlig tap på 19 pst. på USA-aksjene forårsaket av fysiske klimaendringer. Som Verdens Naturfond påpeker i sitt høringsinnspill, er fondet bundet av en referanseindeks som gjenspeiler et marked som er på vei mot en global oppvarming som langt overstiger Parisavtalens mål.

Disse medlemmer viser videre til høringsinnspill fra Fremtiden i våre hender, der det påpekes at en effektiv måte å forebygge klimarisiko er ved at SPU investeres i selskaper som har troverdige planer for å redusere sine utslipp i tråd med Parisavtalens mål. Disse medlemmer minner om at fondet har et netto nullmål for selskapene i sin portefølje som er sentral for Norges Banks eierskapsutøvelse. Som Fremtiden i våre hender påpeker, så er det imidlertid vanskelig å håndtere den finansielle klimarisikoen så lenge nullmålet ikke

er satt for selve fondet, kun for selskapene fondet er investert i.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tilføye et mål i mandatet for Statens pensjonsfond utland om netto nullutslipp innen 2050 for investeringsporteføljen.»

«Stortinget ber regjeringen fastsette konkrete framoverskuende delmål for porteføljens samlede utslippsreduksjon på sektornivå fra 2025, konsistente med medlemskap i Net-Zero Asset Owner Alliance (NZAOA). Norges Bank bes rapportere årlig om progresjon mot disse målene.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan klimarisiko kan integreres i referanseindeksen.»

«Stortinget ber regjeringen utrede og utvikle verkøy som gjør Statens pensjonsfond utland i stand til å nå målet om netto nullutslipp i tråd med Parisavtalens 1,5-gradersmål, blant annet en klimarisikojustert referanseindeks.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag til hvordan en referanseindeks for SPU som er i tråd med Parisavtalens mål, kan utvikles i neste fondsmelding.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt merker seg at Etikkrådet i sin årsrapport vektlegger at kriteriet bare skal gjelde våpen som særlig kan ramme sivile. Etikkrådet mener at forarbeidene ikke åpner for en mer generell utelukkelse av selskaper som selger våpen til stater som bryter humanitærretten i en væpnet konflikt. Disse medlemmer vil minne om at § 4 er et adferdsbasert kriterium – ikke et produktkriterium. Våpen kan ramme sivile spesielt både i form av hvilken type våpen det er, og i måten et våpen brukes. Det er for eksempel stor risiko for å ramme sivile ved bruk av missiler i tettbebygde strøk selv om missilene er designet for å være spesifikke. Etikkrådets praksis hvor det kun er våpen som særlig kan ramme sivile, er derfor ikke i samsvar med hverken ordlyden eller formålet med denne bestemmelsen. Disse medlemmer vil minne om at krigen i Gaza har kostet historisk mange sivile liv og barn spesielt. Over 53 000 er drept i Gaza det siste 1,5 året og de fleste er kvinner og barn. Ifølge PRIO-forskere har de sivile tapene per militære mål i Gaza vært spesielt høye, sammenlignet med for eksempel krigen mot IS. Det skyldes delvis bruk av store, uspesifikke bomber, men også det faktum at Israel fører massive angrep i tettbebyggede strøk og ved sykehus som etter krigens folkerett skal skjermes. Disse medlemmer vil minne om at Norge har signert den politiske erklæringen mot bruk av eks-

plosiver i tettbebyggede strøk. Disse medlemmer mener de etiske retningslinjene § 4 c også skal gjelde våpen som blir brukt på en måte som særlig rammer sivile.

I årsrapporten for 2024 redegjør Etikkrådet for at de har hatt dialog med to våpenselskaper som produserer våpen som særlig kan ramme sivile brukt av Israel. Ifølge Etikkrådet hadde ingen av selskapene «pågående leveranser av aktuelle våpentyper til Israel. Dersom det offentliggjøres nye avtaler om våpenleveranser, undersøker Etikkrådet om leveransen kan rammes av kriteriet». Dette resonnementet reiser spørsmål om hvorvidt Statens pensjonsfond utland kan fortsette sitt eierskap i selskaper som ved tidligere tidspunkt har levert våpen til Israel som kan ramme sivile særlig, så lenge selskapet «kun» leverer andre våpentyper til israelske styrker i framtidige leveranser. Disse medlemmer mener det er en risiko for at Norge gjennom fondet vil medvirke til krigsforbrytelser siden Etikkrådet her baserer seg på offentlige kunngjøringer og prosedyrene for Etikkrådets anbefalinger er så tidkrevende.

Disse medlemmer viser videre til at Etikkrådet tolker kriteriet om salg av våpen til krigførende parter som begår alvorlige og systematiske brudd på humanitærretten slik at dette kun skal anvendes ved direkte salg fra selskap til stat, og ikke dersom våpen overføres mellom to stater. Disse medlemmer vil understreke at Israels folkemord på palestinerne ikke hadde vært mulig uten den omfattende militære støtten fra USA og Tyskland. Siden en såpass stor del av våpenleveransene til Israel går via myndighetene i disse landene, så vil en slik avgrensning av kriteriet gjøre det umulig å oppfylle formålet: nemlig å trekke investeringer som bidrar til alvorlige og systematiske brudd på humanitærretten. Disse medlemmer viser til OECD og FNs veiledende retningslinjer for ansvarlig næringsliv som ansvarliggjør hele leverandørkjeden, uavhengig av om det går via tredjeparter.

Disse medlemmer viser til rapporten «Hvor ansvarlig er Oljefondet» av tidligere seniorrådgiver for Etikkrådet Pia Goyer. Ifølge Goyer krever ikke retningslinjene at rådet beviser selskapers brudd, det er tilstrekkelig om det foreligger en uakseptabel risiko for brudd. Disse medlemmer vil understreke at det er en uakseptabel risiko for at selskaper som direkte eller indirekte selger våpen til Israel, medvirker til grove brudd på menneskerettighetene og humanitærretten.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen revidere forutsetningene for bruk av kriteriet om salg av våpen til stater som systematisk bryter humanitærretten slik at våpenbruk sidestilles med våpentype når det kommer til sivile tap.»

«Stortinget ber regjeringen revidere forutsetningene for bruk av kriteriet om salg av våpen til stater som systematisk bryter humanitærretten slik at også overføring via tredjepart omfattes.»

Disse medlemmer viser til at Israel har okkupert Gaza, Vestbredden og Øst-Jerusalem i snart 60 år. Den internasjonale domstolens rådgivende uttalelse fra 19. juli 2024 slår fast at okkupasjonen, inkludert Israels politikk og praksis – som bosettingsaktivitet, landkonfiskering, utnyttelse av naturressurser, restriksjoner på bevegelsesfrihet, og forskjellsbehandling i lovgivning – utgjør alvorlige brudd på folkeretten og må opphøre. Domstolen påpeker at tredjestater, herunder Norge, er folkerettslig forpliktet til å ikke anerkjenne eller medvirke til opprettholdelse av den ulovlige situasjonen, og å skille klart mellom Israels territorium og de okkuperte palestinske områdene i all samhandling.

Disse medlemmer viser til at Statens pensjonsfond utland er investert i flere av de selskapene som FN har svartelistet for å støtte opp om de ulovlige bosettingene. Uttalelsen fra Den internasjonale domstolen tilsier at fondet må trekkes ut av slike selskaper. Disse medlemmer merker seg at Finansdepartementet i juni 2024 bad Etikkrådet om en redegjørelse for rådets arbeid med selskaper som har virksomhet knyttet til de okkuperte palestinske områdene. Ifølge de etiske retningslinjene § 4 b kan observasjon eller utelukkelse besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner. Disse medlemmer viser til at FNs høykommissær for menneskerettigheter har listet selskaper knyttet til de israelske bosettingene, og et nettverk av organisasjoner kommer med årlige rapporter om finansinstitusjoners investeringer i slike selskaper kalt *Don't Buy Into Occupation*. Disse medlemmer merker seg at Etikkrådet på bakgrunn av disse listene vurderte 65 selskaper i fondets portefølje, med påfølgende anbefaling om uttrekk av to selskaper som bidrar med kritisk infrastruktur i de ulovlig okkuperte områdene. Ifølge Etikkrådet skal anvendelsen av de etiske retningslinjene ha en høy terskel, og retningslinjene er ikke ment å føre til utelukkelse av selskaper med enhver form for tilknytning til folkerettsbrudd. Disse medlemmer vil understreke at terskelen for anvendelse av de etiske retningslinjene § 4 b ikke skal være så høy at fondet fortsetter sine investeringer i selskaper FN har svartelistet i en tid da okkupasjonen av palestinske områder og krenkelsen av palestinere øker i styrke.

Disse medlemmer merker seg at Etikkrådet skiller mellom selskaper som leverer generiske produkt eller produkt og tjenester som er tett forbundet med folkerettsbruddet og/eller tilpasset for å fungere til normbrudd på Vestbredden. Selskaper som leverer biler til

det israelske politiet er etter Etikkrådets vurdering greie, mens selskaper som driver bensinstasjoner, bør utelukkes. Disse medlemmer understreker at dette synet bryter med OECD og FNs retningslinjer for ansvarlig næringsliv der selskaper ansvarliggjøres for hele verdikjeden. I krig og konfliktsituasjoner skal et selskap gjøre skjerpede aktsomhetsvurderinger. Det er vanskelig å se at selskap som Caterpillar og Booking.com har gjort skjerpede aktsomhetsvurderinger rundt sin virksomhet på Vestbredden. Disse medlemmer merker seg at andre investorer som KLP og Storebrand har trukket seg ut av flere av de svartelistede selskapene enn Statens pensjonsfond utland grunnet mangel på skjerpede aktsomhetsvurderinger.

Disse medlemmer viser til rapporten *Don't Buy Into Occupation 2024*, der det dokumenteres at Statens pensjonsfond utland har investeringer på 220 mrd. kroner i selskaper med tilknytning til Vestbredden. Som Norsk Folkehjelp, Fagforbundet, Redd Barna med flere har påpekt, så gjør dette SPU til den største europeiske investoren i Israels ulovlige okkupasjon. Disse medlemmer mener det strider mot norske utenrikspolitiske mål om fred og to-statsløsning.

Disse medlemmer viser til at FNs spesialrapportør for de okkuperte palestinske områdene, 50 norske organisasjoner og LO-kongressen krever at SPU trekkes ut av selskaper som medvirker til Israels okkupasjon av palestinske områder. Disse medlemmer mener Etikkrådets manglende anbefalinger om uttrekk i disse selskapene det siste 1,5 året med all tydelighet viser behov for revidering av de etiske retningslinjene og klargjøring av hvilken terskel vi skal ha for uttrekk. Disse medlemmer mener terskelen må senkes betraktelig.

Disse medlemmer viser videre til høringsinnspill fra Palestinakomiteen, Fellesutvalget for Palestina, Norsk Folkehjelp, Redd Barna, Changemaker, Muslimske Dialognettverk og Amnesty, som alle påpeker gapet mellom Norges folkerettslige forpliktelser og fondets investeringer.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen klargjøre overfor Etikkrådet at selskaper som ikke utviser skjerpede aktsomhetsvurderinger når de opererer i konfliktområder, bør utelukkes.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at OECD og FNs retningslinjer for ansvarlig næringsliv skal gjelde for Etikkrådets anbefalinger om utelukkelse.»

«Stortinget ber regjeringen klargjøre at terskelen for utelukkelse av selskaper etter § 4 i retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU skal være i samsvar med FN og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv.»

Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra ICAN, Nei til Atomvåpen og Leger mot Atomvåpen som påpeker at etterlevelsen av de etiske retningslinjer § 3 a er mangelfull. Ifølge høringsinstansene har SPU investeringer i syv selskaper som direkte kan knyttes til produksjon av atomvåpen og leveringsplattformer for disse, herunder indiske Bharat Dynamics, som er hovedleverandør for ballistiske missiler til det indiske atomvåpenprogrammet, og amerikanske Leidos, som driver Pantex Plant og Y-12 National Security Complex hvor USAs atomvåpen blir satt sammen.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om en gjennomgang av Statens pensjonsfond utlands portefølje etter våpenkriteriet.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne mener derfor det er nødvendig å pålegge Norges Bank å utarbeide sektorspesifikke og tidsbestemte retningslinjer i NBIMs klimahandlingsplan, som skal oppdateres i 2025. Disse må tydelig definere hvordan fondet gradvis intensiverer sin eierskapsutøvelse overfor selskaper som ikke oppfyller forventningene til håndtering av klimarisiko. Det må stilles en klar forventning om at alle selskaper i porteføljen har etablert realistiske, vitenskapsbaserte utslippsmål og delmål innen 2027.

Disse medlemmer mener at NBIM må kreve at selskapene fondet er investert i, har etablerte utslippsbaner allerede fra 2026, ikke 2040 som i dag. Dette er nødvendig for å sikre at selskaper faktisk omstiller seg i tide, og for å redusere risikoen for at fondet forblir investert i selskaper som ikke bidrar til at klimamålene i Parisavtalen nås.

Disse medlemmer viser til at SPU i dag kan investere inntil 2 pst. av fondets verdi i notert infrastruktur for fornybar energi, med geografisk fokus på utviklede markeder i Europa og Nord-Amerika. Disse medlemmer viser til høringsinnspillet fra Langsikt og mener at SPU må gis adgang til å investere i notert infrastruktur for fornybar energi også i utvalgte fremvoksende markeder. Fondet har i dag svært lav eksponering mot slike investeringer, til tross for at det er et stort behov for kapital til fornybar energi internasjonalt, særlig i land som står overfor raske utslippskutt og økende energibehov. Ved å åpne for slike investeringer kan fondet bidra i enda større grad til global energiomstilling, til å få flere investeringsmuligheter enn selskapene som er på børs, samtidig som det gir ytterligere muligheter for god avkastning og risikospredning.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å tilate Statens pensjonsfond utland å investere i notert

infrastruktur for fornybar energi også i utvalgte fremvoksende markeder.»

Komiteens medlemmer fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener fondet i større grad må sikre at forvaltningen skjer i tråd med grunnleggende menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljø- og klimahensyn. Legitimiteten til forvaltningen avhenger av at den skjer i tråd med verdier som har bred oppslutning i det norske samfunnet, og disse medlemmer mener dagens forvaltning på flere områder har rom for forbedringer.

Disse medlemmer mener det er en urimelig og beviselig gal påstand at forvaltningen av SPU ikke gir uttrykk for politiske holdninger. Disse medlemmer er av den klare oppfatning at regjeringens beslutning om at virksomhet i Russland skulle utelukkes, er et klart og tydelig eksempel på at forvaltningen av fondet allerede er politisk. Likeledes må det derfor anses som et politisk valg når regjeringen ikke ønsker å trekke fondets investeringer ut av Israel, til tross for at Israels folkerettsstridige krig mot Palestina ikke er noe mindre brutal enn Russlands invasjonskrig i Ukraina. Kriteriene for utelukkelse av selskaper, jf. de etiske retningslinjene, er i seg selv også tydelig uttrykk for verdier som hverken er nøytrale eller apolitiske. Disse medlemmer merker seg at regjeringen på tross av dette gjentar denne selv Motsigelsen, og åpner for å forskjellsbehandle saker som prinsipielt sett er svært like. Det etterlatte inntrykket er at hvorvidt fondet anses å være et politisk verktøy eller ikke, avhenger av regjeringens politikk.

Disse medlemmer mener at det må etableres en klimajustert referanseindeks for SPU. Fondsmeldingen viser til at flere av verdens ledende fond har gått lenger enn Norge i å tilpasse sine investeringer til klimamålene, og at SPU bør være en modell for andre investeringsfond. En klimajustert referanseindeks vil sikre at fondets investeringer styres mot selskaper og sektorer som bidrar til utslippsreduksjoner, og at klimarisiko systematisk integreres i investeringsbeslutningene. Dette vil også bidra til tydeligere virkemidler for bærekraftig styring av hele fondet, slik at bedre og mer klimavennlige beslutninger kan tas i tråd med verdens klimamål.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen starte arbeidet med etablering av en klimajustert referanseindeks for oljefondet og at denne legges frem for Stortinget senest i forbindelse med neste års stortingsmelding om Statens pensjonsfond.»

Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra Forum for utvikling og miljø og Nordisk Senter for bærekraftig finans. I år er det 10 år siden Stortinget ba SPU om å trekke sine investeringer ut av kullindustrien. Li-

kevel er dette i praksis ikke gjennomført, og SPU er fortsatt Europas største kullinvestor. Intensjonen i vedtaket var den gang å starte en utfasing av fondets eksponering mot kull, noe som ble fulgt opp av en innstramming av kullkriteriet i 2019. I den nåværende regjeringssperioden har det derimot ikke vært noen videre innstramminger av kriteriet. Disse medlemmer mener derfor at utelukkelseskriteriene for kull må skjerpes betydelig. Det må innføres klare og lave terskler for hvor stor andel av inntektene eller virksomheten som kan komme fra termisk kull, og det må være mulig å utelukke selskaper som utvinner eller produserer store mengder kull. I tillegg må NBIM ikke gis anledning til å investere i, og må trekke seg ut av, selskaper som utvider eller foretar nyinvesteringer i kullrelatert virksomhet, både termisk og metallurgisk. Dette er avgjørende for å sikre at fondet ikke bidrar til videre utbygging av fossil energi, i strid med Parisavtalens mål.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at NBIM ikke gis anledning til å investere i, og skal trekke seg ut av, selskap som utvider eller foretar nyinvesteringer i kullrelatert virksomhet, både termisk og metallurgisk.»

Disse medlemmer viser til høringsinnspillet fra ICAN Norge, Norske leger mot atomvåpen, Nei til Atomvåpen og Norges fredsråd. PAX sin internasjonale rapport «At Great Cost: The companies building nuclear weapons and their financiers» dokumenterer hvordan SPU i dag har investeringer verdt 43,5 mrd. kroner i syv selskaper som direkte kan knyttes til produksjon av atomvåpen og leveringskjeder for disse. De etiske retningslinjene § 3 første ledd bokstav a gir en tydelig føring om at våpen som bryter med grunnleggende humanitære prinsipper, skal utelukkes. Den fremlagte fondsmeldingen kan gi et feilaktig inntrykk av at man er à jour med vurderinger knyttet til denne bestemmelsen. Disse medlemmer mener derfor at regjeringen må ta grep for å kunne forsikre om at SPU ikke opererer i strid med de etiske retningslinjene § 3 første ledd bokstav a.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå praktiseringen av retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU § 3 første ledd bokstav a for utelukkelse av selskaper som utvikler eller produserer atomvåpen eller sentrale komponenter til atomvåpen, med formål om at SPU trekkes ut av selskaper som bryter med retningslinjene.»

Komiteens medlem fra Venstre mener at det er nødvendig å skjerpe regelverket knyttet til Statens pensjonsfond utlands investeringer i selskaper som bidrar til alvorlige brudd på folkeretten, menneskerettighetene eller til å opprettholde ulovlig okkupasjon. Dette er en særlig aktualisert problemstilling knyttet til Israels brudd på folkeretten i Gaza og på Vestbredden.

Dette medlem legger også til grunn at dette synet for alle praktiske formål også deles av Etikkrådet, som bl.a. har uttrykt at de etiske retningslinjene gir grunnlag for å utelukke flere selskap enn de som allerede er utelukket, som følge av situasjonen i Israel, på Vestbredden og Gaza.

Utfordringen er imidlertid at det tar lang tid, gjelder for få selskaper og at dagens regelverk er uklart, spesielt med tanke på selskaper som er indirekte involvert i normbrudd, eller som leverer generiske produkter direkte til selskaper som allerede er utelukket fra fondet, og/eller der leveransen har tett sammenheng med det samme underliggende normbruddet, for eksempel leveranser av materialer og utstyr til entreprenørfirma som bygger ulovlige bosetninger på okkupert område.

Dette medlem erkjenner at dette er en komplisert problemstilling og legger til grunn at det at et selskap er satt på den såkalte svartelisten fra FN, ikke automatisk medfører utelukkes fra SPU, men at det må gjøres en separat vurdering av hvert enkelt selskap.

Dette medlem mener det er behov for en tydeligere instruks til regjeringen og Norges Bank som faktisk kan bety en endring fra dagens regelverkspraktisering.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne mener at SPU bør bli et reelt fremtidsfond. Det mest ansvarlige Norge kan gjøre med SPU, er å investere fondet i en levelig framtid, og dette er også den økonomisk tryggeste strategien på lang sikt fordi de negative kostnadene av å investere og bidra til aktivitet som ødelegger for klima, natur og miljø, vil bli enorme i tiårene fremover. Dette medlem mener at fondets investeringer i langt større grad må bidra til å innfri FNs bærekraftsmål og støtte opp under globale løsninger for fred, velstand og rettferdig fordeling. Det vil være i tråd med Norges særstilling og ansvar som en velstående oljenasjon. Dette medlem mener derfor at det haster å trekke fondet ut av investeringer i fossil energi, våpenindustrien og skatteparadiser, redusere karbonintensiteten i porteføljen, etablere minimal naturskade som kriterium for investeringer, og bidra til arbeidsplasser og næringslivsutvikling i utviklingsland.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at NBIM ikke gis anledning til å investere i og skal trekke

seg ut av selskap som utvider eller foretar nyinvesteringer i fossile energikilder.»

Dette medlem understreker at fondet gir Norge et unikt økonomisk handlingsrom, også etter at oljeutvinningen avvikles. Dette handlingsrommet må brukes til å sikre framtidig velferd og som et verktøy for å løse klima- og naturkrisen. NBIM slår fast i rapporten «Climate and nature disclosures 2024» at klimaendringer medfører en betydelig risiko for fondets fremtidige avkastning, og at overgangen til en lavkarbon-økonomi ikke trenger å være kostbar for fondet, gitt de fallende prisene på grønn teknologi.

Dette medlem mener at denne erkjennelsen må få konsekvenser for hvordan fondet forvaltes, og at fondet i større grad må bli et verktøy for å få fart på grønn omstilling globalt. En ansvarlig og forutsigbar bruk av fondets avkastning på statsbudsjettet i tråd med handlingsregelen gir Norge gode muligheter til å bruke fondet som et verktøy for å fremme fremtidige generasjoners interesser internasjonalt.

Dette medlem mener derfor at det bør åpnes for at avkastning fra oljefondet kan brukes til klimatiltak, klimatilpasning og naturbevaring i utviklingsland uavhengig av handlingsregelen.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan 1 pst. av Norges BNI kan overføres fra SPU til klimatiltak, klimatilpasning og naturbevaring i utviklingsland uavhengig av handlingsregelen.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan ekstraordinære inntekter fra prisøkninger forårsaket av internasjonale kriser, som Russlands invasjon av Ukraina, kan brukes til solidarisk støtte til rammede land og stater uavhengig av handlingsregelen.»

Dette medlem viser til at SPU er verdens største statlige investeringsfond, og at fondet historisk er bygget på inntekter fra olje- og gassvirksomhet som har bidratt betydelig til globale klimagassutslipp, selv om de største inntektene i dag kommer fra avkastningen av selve fondet. Dette gir Norge et særskilt ansvar for å bruke fondet som et verktøy for å løse klima- og naturkrisen, og til å bidra til en rettferdig global omstilling i tråd med FNs bærekraftsmål og Parisavtalen.

Dette medlem viser til at klimarisiko utgjør en betydelig trussel mot både verdensøkonomien og fondets avkastning. Fondsmeldingen 2025 understreker at dersom verden ikke lykkes med å begrense global oppvarming, kan det få katastrofale økonomiske konsekvenser for verdenssamfunnet og for fondets verdi. Det er derfor i fondets og kommende generasjoners egenin-

teresse at fondet forvaltes slik at investeringene bidrar til å nå Parisavtalens mål og reduserer klimarisikoen i porteføljen.

Dette vil styrke fondets mulighet til å påvirke selskaper i riktig retning og sikre at investeringene faktisk bidrar til utslippskutt i tråd med Parisavtalen.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen oppfordre Norges Bank om å inkludere sektorspesifikke og tidsbestemte retningslinjer i den nye klimahandlingsplanen. Disse skal tydelig definere hvordan fondet gradvis intensiverer sin eierskapsutøvelse overfor selskaper som ikke oppfyller forventningene til håndtering av klimarisiko. Videre skal det stilles en klar forventning om at samtlige selskaper i porteføljen har etablert realistiske, vitenskapsbaserte utslippsmål og delmål innen 2027.»

Ved å stille slike krav tidligere kan også fondet identifisere hvilke selskaper som har reelle og fremtidsrettede ambisjoner for klimakutt som også vil komme deres egen næringsdrift til gode, og hvilke aktører som heller skyver mål lenger frem i tid.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen pålegge NBIM å kreve utslippsbaner for selskapene de er investert i innen 2026.»

«Stortinget ber regjeringen foreta endringer i retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland slik at § 3 annet ledd lyder:

(2) Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for gruveselskaper og kraftprodusenter som selv eller konsolidert med enheter de kontrollerer enten:

a) får 5 pst. eller mer av sine inntekter fra termisk kull,

b) baserer 5 pst. eller mer av sin virksomhet på termisk kull,

c) utvinner mer enn 10 millioner tonn termisk kull per år, eller

d) har en kraftkapasitet på mer enn 5 000 MW fra termisk kull.»

2. Investeringsstrategi

2.1 Sammendrag

Finansdepartementet legger stor vekt på at investeringsstrategien for SPU og SPN skal være faglig forankret og tilpasset fondenes særtrekk og formål. Investeringsstrategien er utviklet over tid, basert på faglige utredninger, grundige vurderinger og praktiske erfaringer. Mens

SPN er en betydelig investor i det norske kapitalmarkedet, er SPU relativt sett en mindre investor i store, internasjonale finansmarkeder. Formål, størrelse, eierskap og andre særtrekk kan gi grunnlag for et bredt sett av investeringsmuligheter, men kan også innebære visse begrensninger.

Strategien er definert i forvaltningsmandatene for SPU og SPN og uttrykkes blant annet gjennom sammensetningen av referanseindeksene. De strategiske referanseindeksene angir en fast fordeling av kapitalen mellom aksjer og obligasjoner, og er et uttrykk for eiers investeringspreferanser og risikotoleranse. Valg av aksjeandel er den beslutningen som i størst grad påvirker forventet avkastning og risiko. For SPU er aksjeandelen 70 pst., mens den for SPN er 60 pst. Generelt vil investeringer som gir mulighet for høyere avkastning, også innebære større svingninger i avkastningen og høyere risiko for tap. Det er med andre ord et bytteforhold mellom avkastning og risiko. Ved sin tilslutning til valg av aksjeandel har Stortinget gitt uttrykk for hva som anses som et akseptabelt nivå på risiko i forvaltningen.

Kursene på aksjer og obligasjoner utvikler seg ulikt. Det gjør at referanseindeksene for aksjer og obligasjoner som regel ikke beveger seg i takt. For å bidra til at risikoen over tid er i tråd med uttrykt risikotoleranse, er det derfor fastsatt regler for å tilbakevekte (rebalansere) aksjeandelen. Det gjøres når avvikene fra den faste strategiske andelen overstiger visse forhåndsbestemte grenser.

Et sentralt premiss for investeringsstrategien er at risikoen kan reduseres ved å spre investeringene, såkalt diversifisering. Ved å spre investeringene mellom ulike aktivaklasser, og for SPU i selskaper over store deler av verden, reduseres sårbarheten for utviklingen i enkelt-selskaper, -industrier, -land og -regioner. En bredt diversifisert portefølje vil over tid ha lavere risiko enn en konsentrert portefølje. Mindre risikospredning og begrensninger på fondets investeringsmuligheter vil kunne gi høyere risiko, uten en tilsvarende økning i forventet avkastning.

Referanseindeksene er satt sammen med sikte på at investeringene skal spres bredt, og at indeksene skal kunne følges tett og til lave kostnader. Indeksene brukes også til å måle resultatene som Norges Bank og Folkestrygdfondet oppnår i forvaltningen. Innenfor fastsatte risikorammer kan forvalterne avvike noe fra referanseindeksene. Hensikten er både å legge til rette for en kostnadseffektiv gjennomføring av forvaltningen og å utnytte særtrekk ved fondene som størrelse og langsiktighet for å oppnå meravkastning. For SPU er det åpnet for investeringer i unotert eiendom og unotert infrastruktur for fornybar energi innenfor en begrenset ramme, og innenfor rammen for tillatt avvik fra referanseindeksen.

I utformingen av investeringsstrategien er det lagt til grunn en lang tidshorison. SPU og SPN har større evne til å tåle risiko i form av svingninger i avkastningen fra år- til -år enn en investor som har store betalingsforpliktelser og en kortere investeringshorison. De to fondene kan stå gjennom fall i aksjemarkedene uten å måtte selge seg ut på ugunstige tidspunkt.

Investeringsstrategiene for SPU og SPN er omtalt i henholdsvis avsnitt 2.2 og 4.2 i meldingen.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen understreker at fondets suksessoppskrift har vært indeksnær forvaltning, diversifisering, utnyttelse av stordriftsfordeler og langsiktighet. Fondet har over lang tid gitt god avkastning med stabile og forutsigbare rammebetingelser, hvor endringer i forvaltningen har vært godt utredet og bredt forankret.

Komiteen tar for øvrig omtalen til orientering.

Komiteens medlem fra Rødt viser til meldingens egen beskrivelse av at selskapenes lønnsomhet og verdsettelse nå ligger på historisk høye nivåer, særlig innen teknologisektoren. Dette medlem påpeker at fondet er tungt eksponert mot teknologisektoren, som nå utgjør hele 27 pst. av referanseindeksen for aksjer. Når meldingen selv peker på risikoen for konsentrasjon, mener dette medlem at det er behov for konkrete tiltak for å motvirke denne utviklingen.

Dette medlem er uenig i departementets holdning om at fondet «ikke er et politisk virkemiddel». Dette medlem mener at alle investeringsbeslutninger har politiske dimensjoner, og at det er viktig å erkjenne dette for å kunne ta ansvarlige valg i forvaltningen. Ved å investere i selskaper som har utfordringer knyttet til menneskerettigheter, klima og miljø, eller bidrar til krig og konflikt, tar fondet implisitt stilling til disse aktivitetene.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Norges Bank i mange år har gitt råd til Finansdepartementet om at det bør åpnes for at Statens pensjonsfond utland (SPU) kan investere i unoterte aksjer. Prinsippet om å spre investeringene bredt er sentralt for fondet, og det unoterte aksjemarkedet har vokst mye de siste årene og utgjør en stadig større del av den globale markedsporteføljen.

Dette medlem viser til at en større andel av verdiskapingen skjer i det private, unoterte markedet, før selskapene blir notert på børs. I dag er fondet bare med fra selskapene kommer til børsen. Da kan mye av verdiskapingen være unnagjort. Historisk avkastning indikerer at investeringer i aktive eierfond vil kunne gi høyere avkastning etter kostnader enn noterte aksjer. SPU vil som en stor, langsiktig og velrenommert investor kunne

forvente høyere nettoavkastning enn gjennomsnittsinvestoren i aktive eierfond.

Dette medlem viser til at Norges Banks analyser indikerer at fond med fokus på oppkjøp av selskaper leverer 3–4 prosentpoeng høyere årlig gjennomsnittsavkastning enn børsnoterte selskaper. Det betyr at hvis fondet hadde hatt 5 pst. i unoterte aksjer de ti siste årene, så hadde det tjent 150 mrd. kroner mer. Det er mer enn forsvarsbudsjettet, hvis vi holder militær støtte til Ukraina utenfor.

Dette medlem viser til at markedet for unoterte aksjer har endret seg vesentlig de siste 15 årene. Før var markedet preget av lite transparens og åpenhet, svak regulering og få offentlige pensjonsfond som investerte. Nå er markedet modent og stort, med mer transparens og gode reguleringer og standarder. Nesten alle offentlige pensjonsfond investerer nå i disse markedene og oppnår høyere avkastning der enn for noterte aksjer. I likhet med SPU vektlegger mange av disse offentlige fondene åpenhet, ansvarlig forvaltning og kostnadseffektivitet. Før oppnådde aktive eierfond avkastning i stor grad gjennom å styre bruken av lånte midler. Nå kommer mye av verdiskapingen fra forbedringer i selskapsstyring og drift.

Dette medlem viser til at det også er fullt mulig å gjennomføre de etiske retningslinjene i forvaltningen av unoterte aksjer. SPU vil kunne være en aktiv eier som påvirker selskapene, kanskje i større grad enn i børsnoterte selskaper, der eierandelen er mye mindre.

Dette medlem mener på denne bakgrunn at det bør åpnes for at SPU kan investere i unoterte aksjer på generelt grunnlag. Dette medlem understreker at referanseindeksen, sammen med rammene for forvaltningen, angir hva som er akseptabel risiko for eier. Dette medlem foreslår ingen endring i rammen for forventet relativt volatilitet, noe heller ikke Norges Bank gjør. I tråd med Norges Banks råd mener dette medlem at forvaltningen av unoterte aksjer bør innrettes med sikte på at aksjemarkedsrisikoen i fondet holdes uendret.

Dette medlem viser videre til at mulige utfordringer ved slike investeringer må være godt kommunisert og forankret. I likhet med fondets andre unoterte investeringer vil det være mindre offentlig tilgjengelig informasjon. Det kan også være mer krevende å kommunisere og evaluere resultatene i forvaltningen av unoterte aksjer, fordi de ikke prises løpende i markedet. De samlede kostnadene som andel av forvaltet kapital vil være høyere for unoterte investeringer enn i Norges Banks øvrige forvaltning. I en oppbyggingsfase vil trolig de rapporterte resultatene være negative.

Dette medlem understreker videre at det er viktig at Norges Bank stiller strenge krav til valg av forvaltere, ansvarlig forvaltning og åpenhet, og at investeringene avgrenses geografisk.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å åpne for at Statens pensjonsfond utland (SPU) kan investere i unoterte aksjer på generelt grunnlag.»

3. Resultater i 2024

3.1 Sammendrag

I løpet av 2024 økte verdien av SPU med 3 985 mrd. kroner til 19 742 mrd. kroner. God utvikling i finansmarkedene ga en avkastning på 13,1 pst. målt i fondets valutakurv og før fradrag for forvaltningskostnader. Det tilsvarede 2 511 mrd. kroner. Netto overføringer til fondet utgjorde 409 mrd. kroner som følge av at statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten var vesentlig høyere enn det oljekorrigerte budsjettunderskuddet. En svakere krone målt mot fondets valutakurv bidro isolert sett til å øke fondsverdien i norske kroner med 1 072 mrd. kroner. Endringer i kronekursen påvirker imidlertid ikke fondets internasjonale kjøpekraft.

Markedsverdien av SPN økte i fjor med om lag 27 mrd. kroner til 381 mrd. kroner. Avkastningen var 7,6 pst. målt i norske kroner og før fradrag for forvaltningskostnader.

Målet for Norges Banks og Folketrygdfondets forvaltning er å skape høyest mulig avkastning etter kostnader innenfor rammene gitt i mandatene fra Finansdepartementet. Norges Bank oppnådde i 2024 en avkastning som var 0,45 prosentenheter lavere enn referanseindeksen, mens Folketrygdfondet oppnådde en avkastning som var 1,15 prosentenheter høyere enn referanseindeksen.

Departementet vurderer resultatene som oppnås i SPU og SPN over tid. De siste 20 årene har den årlige meravkastningen for SPU i gjennomsnitt vært 0,19 prosentenheter, mens meravkastningen for SPN siden 2007 i gjennomsnitt har vært 1,00 prosentenheter per år. Departementet er tilfreds med resultatene som er oppnådd. Målt som andel av forvaltningskapitalen, tilsvarte kostnadene i fjor 4,1 basispunkter (0,041 pst.) i forvaltningen av SPU og 6,5 basispunkter (0,065 pst.) i forvaltningen av SPN. Departementet legger vekt på en kostnadseffektiv forvaltning, og sammenligninger med andre fond viser at forvaltningskostnadene i både SPU og SPN er svært lave.

Resultatene i forvaltningen av SPU og SPN er nærmere omtalt i henholdsvis avsnitt 2.4 og 4.4 i meldingen.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at avkastningen i SPU i 2024 var på om lag 2 500 mrd. kroner, det tilsvarende avkast-

ning på 13,1 pst. før fradrag for forvaltningskostnader. Komiteen bemerker at den avkastningen for SPU i 2024 var betydelig høyere enn tjuesårssnittet, men 0,45 prosentenheter lavere enn referanseindeksen.

I 2024 hadde SPN en verdiøkning på 27 mrd. kroner, som tilsvarer en avkastning på 7,6 pst. før forvaltningskostnader. Komiteen merker seg at Folketrygdfondets avkastning i 2024 var 1,15 prosentenheter høyere enn referanseindeksen.

Komiteen tar for øvrig omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at avkastningen i 2024 var høy, men at fondets verdi likevel er redusert betydelig siden årsskiftet 2024/2025. Dette illustrerer at fondet er utsatt for store markedsbevegelser, og understreker behovet for en nøktern og ikke-aktivistisk tilnærming til forvaltningen. Hovedmålet må alltid være best mulig avkastning over tid – ikke politisering av investeringene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at meldingen selv påpeker at både lønnsomheten og verdsettelsen i aksjemarkedet nå ligger betydelig over historisk gjennomsnitt, og at sannsynligheten for en korreksjon dermed er økende. De høye verdiene i det amerikanske aksjemarkedet, og særlig i teknologisektoren, representerer en risikofaktor som bør tas på alvor i den videre forvaltningen av fondet.

Disse medlemmer er særlig opptatt av at simuleringene som gjengis i meldingen, viser at det er betydelig risiko for at realverdien av fondet kan falle med mer enn 20 pst. over en femårsperiode. Disse medlemmer mener at dette understreker behovet for en aktiv tilnærming til risikostyring i forvaltningen.

4. Ansvarlig forvaltning

4.1 Sammendrag

Statens pensjonsfond skal forvaltes ansvarlig. I mandatene for forvaltningen av SPU og SPN er det lagt til grunn at god avkastning på lang sikt er avhengig av en bærekraftig utvikling i økonomisk, miljømessig og samfunnmessig forstand, og av velfungerende, legitime og effektive markeder. Hensyn til miljø, samfunnsforhold og selskapsstyring er derfor en integrert del av forvaltningen.

Mandatene fra Finansdepartementet stiller krav om at Norges Bank og Folketrygdfondet skal fastsette prinsipper for ansvarlig forvaltning i tråd med internasjonalt anerkjente standarder, blant annet fra FN og OECD. Den ansvarlige forvaltningen av Statens pensjonsfond anses å understøtte det overordnede finansielle målet om høyest mulig avkastning til en akseptabel risi-

ko, gjennom å fremme langsiktig verdiskaping i selskapene og et ansvarlig næringsliv.

Arbeidet med ansvarlig forvaltning består blant annet i å fremme prinsipper om god selskapsstyring og stille forventninger til et ansvarlig næringsliv, bidra til utvikling av internasjonale standarder og beste praksis, støtte akademisk forskning på området samt å ha dialog med selskaper og stemme på generalforsamlinger. Norges Bank har som del av arbeidet på dette området utarbeidet forventningsdokumenter innenfor forskjellige områder, blant annet om barns rettigheter, menneskerettigheter, klima, biologisk mangfold og humankapital. Tilsvarende har Folketrygdfondet utarbeidet forventninger til selskapene om ulike temaer. Dokumentene er rettet mot styrene i selskapene der SPU og SPN er investert, og benyttes blant annet som utgangspunkt for eierskapsdialog og arbeidet opp mot standardsettere.

Finansdepartementet har fastsatt retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra SPU (de etiske retningslinjene). Også for SPN er det fastsatt i mandatet at fondet ikke skal investeres i selskaper som er utelukket i henhold til de etiske retningslinjene for SPU. Retningslinjene har både produktbaserte og atferdsbaserte utelukkelseskriterier. De produktbaserte utelukkelseskriteriene omfatter blant annet produksjon av tobakk, cannabis til rusformål, kull og flere våpentyper. De atferdsbaserte utelukkelseskriteriene omfatter blant annet alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner, alvorlig miljøskade, uakseptable utslipp av klimagasser og grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene, herunder grunnleggende arbeidstakerrettigheter. Et faglig uavhengig etikkråd, oppnevnt av Finansdepartementet, avgir råd om observasjon eller utelukkelse til Norges Banks hovedstyre, som tar beslutninger i slike saker. Før det tas stilling til utelukkelse, skal hovedstyret vurdere om andre virkemidler kan være egnet til å redusere risikoen for fortsatt normbrudd. Dette kan bety at fondet forblir investert og forsøker å påvirke selskapet til å endre atferd gjennom særskilt eierskapsutøvelse.

Fondets investeringer er gjenstand for betydelig oppmerksomhet. Investeringsstrategien innebærer at fondet er investert i et stort antall selskaper, også i land og regioner med andre normer og verdisyn. Selv med et godt rammeverk for risikohåndtering, ansvarlig forvaltning og etiske retningslinjer, kan det oppstå kritikkverdige situasjoner i markeder og selskaper der fondet er investert. Det er ikke mulig å legge opp forvaltningen med sikte på at fondet ikke skal kunne bli eksponert mot uønskede forhold. Departementet legger samtidig vekt på at arbeidet med ansvarlig forvaltning videreutvikles i takt med fondets størrelse og kompleksitet, med utgangspunkt i at fondet er en langsiktig finansiell investor.

Det er stor oppmerksomhet om SPUs investeringer i selskaper som opererer i områder med krig og konflikt. Flere av kriteriene i de etiske retningslinjene omhandler selskaper med virksomhet i konfliktområder og selskapers produksjon eller salg av våpen.

I 2024 har en stor del av Etikkrådets virksomhet vært å vurdere selskaper med virksomhet i tilknytning til Vestbredden og de israelske bosettingene der, men rådet har også behandlet saker som gjelder selskaper med virksomhet i Myanmar. Det er bred internasjonal enighet om at bosettingene på okkupert område på Vestbredden er folkerettsstridige. Utgangspunktet for Etikkrådets vurderinger er at de israelske bosettingene på Vestbredden er ulovlige. Etter anbefaling fra Etikkrådet er til sammen ti selskaper så langt utelukket fra SPU på grunnlag av virksomhet på Vestbredden. Etikkrådet legger til grunn at retningslinjene ikke er ment å føre til utelukkelse fra SPU av selskaper med enhver form for tilknytning til folkerettsbrudd, hverken på Vestbredden eller i andre konfliktområder. Et viktig moment er om selskapenes aktivitet har betydning for at folkerettsbruddet kan finne sted. Det må videre være sannsynlig at selskapenes aktivitet eller tilknytning som kan danne grunnlag for utelukkelse, vil vedvare. Rådet legger også vekt på om selskapenes bidrag er sporadiske eller om de har en permanent tilstedeværelse i det okkuperte området. I tillegg vurderer rådet om selskapene produserer og selger rent generiske produkter, eller om det er produkter eller tjenester som er spesielt tilpasset bruk i området. Det har vært viktig for Etikkrådet å etablere en praksis som er konsistent med hvordan rådet vurderer selskapers medvirkning til liknende normbrudd andre steder.

Etikkrådet har i 2024 også vurdert om kriteriet om salg av våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene, kan anvendes på selskaper med tilknytning til krigen i Gaza. Etikkrådets gjennomgang viste at selskapene som hadde pågående leveranser av våpentyper som særlig kan ramme sivile, allerede var utelukket fra SPU etter det produktbaserte våpenkriteriet.

Ansvarlig forvaltning i SPU og SPN er omtalt i henholdsvis avsnitt 2.3 og 4.3 i meldingen.

4.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, bemerker at SPU og SPN bruker sine eierposisjoner aktivt i sitt arbeid med ansvarlig forvaltning. Kriteriene i de etiske retningslinjene fungerer godt, og er viktige for å gi et forutsigbart grunnlag for Etikkrådets arbeid med utelukkelse av selskaper. Etikkrådets gjennomgang har vist at utelukkelseskriteriene er effektive,

og at kombinasjonen av adferd- og produktkriterier bidrar til at selskaper som ikke oppfyller de strenge etiske kravene, utelukkes.

Flertallet merker seg at rådet har en systematisk og prinsipiell tilnærming til utelukkelse, og støtter dette. Utvikling av de etiske retningslinjene bør skje etter brede gjennomgang, der de ulike kriteriene vurderes i sammenheng.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til finanskomiteens muntlige høring om Meld. St. 22 (2024–2025) Statens pensjonsfond 2025, som ble avholdt 13. mai 2025. Flere organisasjoner var der kritiske til den ansvarlige forvaltningen i SPU, herunder Etikkrådets praktisering av de etiske retningslinjene. Organisasjonene mener blant annet at Etikkrådet har en for høy terskel for utelukkelse av selskaper med tilknytning til den ulovlige okkupasjonen av Vestbredden. Disse medlemmer legger til grunn at Etikkrådets oppfølging av de etiske retningslinjene og Norges Banks arbeid for ansvarlig forvaltning baseres på internasjonalt anerkjente prinsipper og standarder som FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser også til at disse prinsippene er tatt inn i mandatet for Statens pensjonsfond utland (§ 4-2 tredje ledd), hvor det fremkommer tydelig at prinsippene for ansvarlig forvaltningsvirksomhet skal baseres på blant annet UNGP og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper:

«Prinsippene skal baseres på hensynene til god selskapsstyring, miljø og samfunnsmessige forhold i forvaltningen i tråd med internasjonalt anerkjente prinsipper og standarder som FNs Global Compact, FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP), G20/OECDs retningslinjer for selskapsstyring og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Prinsippene skal også reflektere hensynet til god håndtering av klimarisiko i tråd med internasjonalt anerkjente prinsipper og standarder.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti støtter at Etikkrådet fortsatt skal være uavhengig og ha ansvaret for vurderinger opp mot de etiske retningslinjene. Det vil være uklokt å gjøre SPU til en aktiv del av norsk utenriks- eller klimapolitikk.

Disse medlemmer mener det er uheldig at stadig flere forsøker å bruke fondet som pressmiddel for ulike politiske formål, og advarer mot en utvikling der avkastningen kan svekkes gjennom politiske føringer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at det i meldingen for 2025 fremgår at mandatet for Statens pensjonsfond Norge (SPN) nå er endret for å ta inn tilsvarende bestemmelser om klimarisiko som ble innført for SPU i 2022. Disse medlemmer anser dette som et positivt skritt, men påpeker at Folketrygdfondet selv i sin vurdering fremhever at de mer detaljerte kravene til rapportering og oppfølging av klimarisiko vil medføre økte kostnader til systemer og ressurser. Disse medlemmer vil understreke at når det gjelder eksistensielle trusler som klimaendringer, er grundig rapportering og oppfølging en nødvendig investering for å sikre fondets langsiktige avkastning.

Disse medlemmer merker seg at NBIM i 2024 har oppdatert sitt forventningsdokument om menneskerettigheter med mer detaljerte forventninger til selskaper med virksomhet i høyrisiko- og konfliktområder, samt til interessentdialog og aktsomhetsvurderinger. Videre har NBIM publisert nye dokumenter i serien «Våre synspunkt» om selskapers myndighetskontakt og globale standarder for bærekraftsrelatert finansiell rapportering. Disse medlemmer anser dette som positive skritt, men etterlyser mer konkrete resultater av dette arbeidet.

Disse medlemmer konstaterer at den ansvarlige forvaltningen av SPU ifølge meldingen skal baseres på et langsiktig mål om at selskapene i investeringsporteføljen innretter virksomheten slik at den er forenlig med globale netto nullutslipp i tråd med Parisavtalen. Disse medlemmer viser imidlertid til at NBIM i sin rapportering om klimarisiko anvender ulike scenarioanalyser, uten at det fremgår tydelig hvilke konkrete grep som tas for å sikre at porteføljen faktisk beveger seg mot netto null-målet. Når NBIM i sin rapportering for 2024 har offentliggjort informasjon i tråd med TCFD, TNFD og PCAF, forventer disse medlemmer at dette også fører til konkrete endringer i investeringspraksis.

Disse medlemmer merker seg at SPU i 2024 har investert i fire nye prosjekter innen fornybar energi, deriblant sol- og landbasert vindkraft i Spania og Portugal og havvind utenfor Storbritannia. Disse medlemmer konstaterer imidlertid at den samlede verdien av SPUs unoterte infrastrukturinvesteringer for fornybar energi ved utgangen av 2024 kun utgjør 25 mrd. kroner, eller omtrent 0,1 pst. av fondets totale verdi. Dette står i sterk kontrast til fondets fortsatte betydelige investeringer i fossil energi. Disse medlemmer påpeker at avkastningen for disse fornybarinvesteringene var -9,8 pst. i 2024, noe som understreker behovet for en langsiktig tilnærming til bærekraftige investeringer, og at kortsiktige resultatsvingninger ikke må hindre en nødvendig omstilling av porteføljen.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at investeringene i fornybar energi og annen klimavennlig infrastruktur trappes betydelig opp som andel av SPUs portefølje, med mål om at minst 5 pst. av fondet er investert i slike aktiviteter innen 2030.»

Disse medlemmer viser til at sentrale finansinstitusjoner som KLP, Storebrand og DNB samt en rekke internasjonale fond har fattet beslutninger om å tilpasse sine investeringsporteføljer for at de skal være i overensstemmelse med Parisavtalen og netto nullutslipp. Mer enn 70 institusjonelle investorer som til sammen forvalter over 12 000 mrd. dollar, er nå medlemmer i Net-Zero Asset Owner Alliance. Disse medlemmer påpeker at NBIMs tilnærming med et netto nullmål for selskapene i porteføljen, men ikke for porteføljen som helhet, fremdeles avskjærer fondet fra å delta i denne viktige alliansen.

Disse medlemmer viser til at klima- og naturrisiko i praksis henger uløselig sammen. I fondsmeldingen for 2025 fremgår det at NBIM nå rapporterer i tråd med rammeverket fra TNFD (Task Force on Nature-related Financial Disclosures), noe som er et positivt steg. Disse medlemmer konstaterer imidlertid at mens klimarisiko er tydelig regulert i mandatet under § 3-4, mangler tilsvarende regulering for naturrisiko, til tross for at naturtap representerer en betydelig finansiell risiko for fondet. Det internasjonale naturrammeverket (Kunming-Montreal) vedtatt i 2022 setter klare mål om å stanse og reversere tap av natur innen 2030, og flere finansinstitusjoner har nå begynt å implementere disse målene i sine investeringsbeslutninger.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke håndteringen av naturrisiko i fondets mandat på lik linje med klimarisiko, med mål om at selskapene i investeringsporteføljen skal innrette sin virksomhet i tråd med målene i det internasjonale naturrammeverket om å stanse og reverse tap av natur innen 2030.»

Disse medlemmer konstaterer at avskoging fortsatt utgjør en betydelig naturrisiko globalt, og viser til at NBIM allerede for flere år siden satte seg et mål om at selskapene fondet er investert i, skal være avskogingsfrie innen 2025. Ved utgangen av 2024 tyder det ikke på at dette målet nådd. Disse medlemmer viser til at meldingen ikke gir noen detaljert rapportering om status for dette arbeidet, og etterlyser en konkret tiltaksplan for hvordan målet skal oppnås.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet for å unngå investeringer i avskoging slik at Statens pen-

sjonsfond utland (SPU) når målet om en avskogingsfri portefølje, og om nødvendig vedtar planer for hvordan dette målet skal nås.»

Disse medlemmer har merket seg at NBIM i 2024 i økende grad har brukt stemmeretten sin på selskapers generalforsamlinger, men at terskelen for å stemme for aksjonærforslag som omhandler klimarapportering og -målsettinger, fortsatt fremstår som høy. Disse medlemmer mener at når NBIM vegrer seg for å stemme for forslag som de anser for «detaljstyrende», går fondet glipp av muligheter til å påvirke selskaper i en mer bærekraftig retning. Disse medlemmer vil understreke at NBIM har stor påvirkningskraft både direkte gjennom sin stemmegivning og indirekte ved at NBIMs stemmebeslutninger påvirker andre aksjonærer, og at denne makten bør utnyttes mer aktivt i klimaarbeidet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at NBIM senker terskelen for å stemme for klimaforslag på generalforsamlinger som er i tråd med Parisavtalen og fondets egne klimaforventninger og -målsettinger.»

Disse medlemmer vil understreke behovet for økt transparens i NBIMs arbeid med ansvarlig forvaltning. Disse medlemmer viser til at det i meldingen fremgår at NBIM benytter tre tilnærminger for å avdekke og håndtere finansiell risiko knyttet til miljø, samfunnsforhold og selskapsstyring: forhåndsfiltrering av selskaper på vei inn i fondets referanseindeks, kontinuerlig overvåking av selskaper i porteføljen og aktsomhetsvurderinger av selskapene. Disse medlemmer etterspør mer åpenhet om kriteriene som benyttes i disse vurderingene, og særlig om hvordan dette arbeidet omsettes i praktiske beslutninger.

Disse medlemmer viser særlig til at i motsetning til selskapene som er under observasjon eller utelukket basert på anbefalinger fra Etikkrådet, er det ingen offentlig tilgang til informasjon om hvilke selskaper Norges Bank selv velger å gjøre risikobaserte nedslag i. Disse medlemmer mener større åpenhet på dette området ville styrket fondets rolle som standardsetter innen ansvarlig forvaltning. Ettersom meldingen viser at risikobaserte nedslag er et aktivt virkemiddel for å redusere fondets eksponering mot «særlig høy risiko», er det viktig at det rapporteres grundigere om bruken av dette verktøyet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at NBIM årlig rapporterer detaljert om sine risikobaserte nedslag knyttet til klima- og naturrisiko, inkludert hvilke sektorer og

bærekraftstema som har vært avgjørende for beslutningene.»

Disse medlemmer merker seg at kullkriteriet i de etiske retningslinjene fortsatt er satt til 30 pst. for inntekter og virksomhet, 20 millioner tonn for utvinning og 10 000 MW for kraftkapasitet. Disse medlemmer mener disse grensene er for høye, sett i lys av den globale nedtrappingen av kullkraft som er nødvendig for å nå klimamålene. Disse medlemmer påpeker at meldingen ikke inneholder noen vurdering av om disse grensene er tilstrekkelige for å nå fondets klimamål, og etterlyser en mer ambisiøs tilnærming på dette området.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta endringer i retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland slik at § 3 annet ledd lyder:

(2) Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for gruveselskaper og kraftprodusenter som selv eller konsolidert med enheter de kontrollerer enten:

- a) får 10 pst. eller mer av sine inntekter fra termisk kull,
- b) baserer 10 pst. eller mer av sin virksomhet på termisk kull,
- c) utvinner mer enn 10 millioner tonn termisk kull per år, eller
- d) har en kraftkapasitet på mer enn 5 000 MW fra termisk kull.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at selskaper som planlegger nyinvesteringer i kullrelatert virksomhet, blir utelukket fra fondets investeringsunivers.»

Disse medlemmer viser til at fagforbundet IF Metall har vært i streik ved Teslas verksteder i Sverige siden 27. oktober 2023. Streiken gjelder kravet om tariffavtale, og har fortsatt inn i 2025 uten løsning. Konflikten har fått bred nasjonal og internasjonal støtte, og en rekke fagforbund både i og utenfor Sverige har iverksatt sympatiaksjoner. Situasjonen har utviklet seg til å bli en prinsipiell kamp for organisasjonsfrihet og kollektive forhandlingsrettigheter i møte med et stort multinasjonalt konsern.

Disse medlemmer viser til at Tesla ved utgangen av 2024 fortsatt var blant de største enkeltinvesteringene i Statens pensjonsfond utland (SPU), og utgjorde den 9. største aksjeposten i fondet med rundt 1,11 pst. av markedsverdien.

Disse medlemmer viser til at Teslas toppleder og største aksjonær, Elon Musk, har uttrykt sterk motstand mot fagorganisering, og at selskapets vedvarende avvising av å inngå tariffavtale i Sverige fører seg inn i

et mønster av fagforeningsfiendtlig praksis. Det er også velkjent at Tesla-ansatte i Norge i liten grad våger å organisere seg åpent, av frykt for sanksjoner eller tap av ansettelse. Tesla har i dag over 140 000 ansatte globalt, og har fortsatt ingen tariffavtaler inngått i noe land, til tross for virksomhet i flere regulerte arbeidsmarkeder.

Disse medlemmer mener det er tydelig at Tesla driver med systematisk fagforeningsknusing, og nekter sine ansatte grunnleggende arbeidstakerrettigheter. Slik praksis strider med internasjonale menneskerettsstandards, særlig ILOs kjernekonvensjoner som Norge har forpliktet seg til, og bør utløse reaksjon fra investorer med etisk forvaltningsmandat.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU slik at det i § 4 eksplisitt fremgår at systematisk motarbeidelse av fagorganisering og kollektive forhandlinger er å anse som grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene.»

Disse medlemmer viser til uttalelse fra Etikkrådets fagsjef Aslak Skancke til NTB 29. januar 2025:

«Det er utenfor rådets mandat å vurdere eventuelle folkerettslige forpliktelser som Norge måtte ha med henhold til fondets investeringer.»

Disse medlemmer viser til at Etikkrådet tolker sitt mandat stikk motsatt av det som var ment å være rådets oppgave, og som skulle utgjøre grunnlag for utelukkelse da regjeringen Stoltenberg etablerte mekanismen for uttrekk. Disse medlemmer understreker at omleggingen ikke har blitt grundig behandlet i Stortinget, men har kommet til som en følgefeil i forbindelse med at beslutningen om uttrekk ble flyttet fra Finansdepartementet til Norges Bank.

Disse medlemmer viser til Finansdepartementets forskrift av 28. september 2001:

«Finansdepartementet kan endre Fondets investeringsmuligheter ved å utelukke finansielle instrumenter utstedt av nærmere angitte utstedere, dersom plassering i slike instrumenter kan være i strid med Norges folkerettslige forpliktelser.»

Etter Graverutvalgets rapport (NOU 2003:22) ble dette innlemmet i fondets etiske retningslinjer, som Stortinget ga sin tilslutning til i behandlingen av Budsjett-innst. S. II (2003–2004):

«4.4 Rådet gir tilrådning om hvorvidt en investering er i strid med Norges folkerettslige forpliktelser etter anmodning fra Finansdepartementet.»

Disse medlemmer viser videre til at retningslinjene ble evaluert i St.meld. nr. 20 (2008–2009), og at

Finansdepartementet der for første gang etablerte overordnede mål for ansvarlig forvaltning av Statens pensjonsfond utland, som omfattet:

«Virkemidlene fondet har til rådighet skal anvendes med sikte på: (...) å avskjære fondet fra å ha investeringer som strider mot Norges folkerettslige forpliktelser.»

Også i de reviderte retningslinjene fra 2010 skulle Etikkrådet eksplisitt vurdere fondets investeringer opp mot staten Norges folkerettslige forpliktelser.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg 30. desember 2014 vedtok nye retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utland, hvor bestemmelsen om Norges folkerettslige forpliktelser ikke ble videreført. Daværende regjering grunnga i Meld. St. 21 (2014–2015) dette med at bestemmelsens ordlyd viste til Finansdepartementet, mens beslutning om uttrekk og andre virkemidler fra nå ville ligge hos Norges Bank. Denne endringen i retningslinjene ble ikke omtalt i finanskomiteens behandling, verken i det tekniske sammendraget eller i komiteens merknader (Innst. 290 S (2014–2015)).

Tvert imot understreket komiteens flertall i Innst. 200 S (2013–2014) at det uavhengig av oppgavefordeling mellom Finansdepartementet og Norges Bank skulle være kontinuitet i kriteriene for utelukkelse og observasjon:

«Flertallet vil understreke at uansett organiseringen av SPUs ansvarlige investeringspraksis, så vil kriteriene for hvilke selskaper som utelukkes av etiske hensyn fortsatt være fastsatt av politiske myndigheter. Flertallet har merket seg at det er lagt opp til å videreføre de etiske kriteriene for utelukkelse og observasjon.»

Disse medlemmer viser til at Etikkrådet i sin årsmelding for 2024 bekrefter at det snevrer inn sin tolkning av folkeretten ut fra ordlyden i de etiske retningslinjene og forarbeidene til disse, og dermed ikke kan sies å vurdere Norges folkerettslige forpliktelser direkte. Det gjelder blant annet Etikkrådets anvendelse av retningslinjenes § 4 c, som sier at observasjon eller utelukkelse kan besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller er ansvarlig for salg av våpen til stater i væpnede konflikten som benytter våpnene til å begå alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene. Etikkrådet skriver:

«Etter retningslinjenes ordlyd må det dreie seg om brudd på humanitærretten som både er alvorlige og systematiske. Av forarbeidene fremgår det at kriteriet skal gjelde våpen som særlig kan ramme sivile. Med andre ord åpner ikke kriteriet for en generell utelukkelse av selskaper som selger våpen til stater som bryter humanitærretten i en væpnet konflikt.»

Etikkrådet slutter seg videre til at de israelske bosetningene på Vestbredden strider mot folkeretten, men at retningslinjenes ordlyd og forarbeider åpner for at Statens pensjonsfond utland likevel kan være investert i selskaper som har aktivitet eller annen tilknytning til bosetningene:

«De fleste tilfellene hvor Etikkrådet ikke har anbefalt utelukkelse kan forklares med at rådet ikke anser at selskapenes virksomhet rammes av fondets etiske retningslinjer.»

Disse medlemmer understreker at det har utviklet seg en kløft mellom staten Norges forpliktelser, slik disse framgår av konvensjoner Norge har sluttet seg til, internasjonal sedvanerett, bindende resolusjoner i FNs sikkerhetsråd og rettsanvendelse i Den internasjonale domstolen (ICJ) på den ene siden og hva oljeformuen tillates investert i på den andre siden. ICJ har i sin rådgivende uttalelse av 19. juli 2024 funnet at alle stater er forpliktet til å ikke gi hjelp eller assistanse til å opprettholde Israels ulovlige tilstedeværelse på de okkuperte palestinske områder:

«The court (...) is of the opinion that all States are under an obligation not to recognize as legal the situation arising from the unlawful presence of the State of Israel in the Occupied Palestinian Territory and not to render aid or assistance in maintaining the situation created by the continued presence of the State of Israel in the Occupied Palestinian Territory.»

Disse medlemmer viser til at FNs spesialrapportør til de okkuperte palestinske områder, Francesca Albanese, i brev til Finansdepartementet av 30. april 2025 har vist til ICJs retts tolkning og andre folkerettslige forpliktelser Norge har påtatt seg, herunder forpliktelsen til å hindre folkemord, og sammenlignet disse med oljefondets investeringer. Spesialrapportøren viser til at «intet selskap kan gjøre forretninger i de okkuperte palestinske områder uten å bryte internasjonal lov». I brevet ber spesialrapportøren bla. om en redegjørelse for hvilke grep regjeringen har fattet for å samkjøre fondets etiske retningslinjer med Norges folkerettslige forpliktelser.

Disse medlemmer mener avstanden mellom staten Norges ansvar og Statens pensjonsfond utlands investeringsvirksomhet tjener til å underminere legitimiteten til forvaltningen av det norske folks pensjonsformue både nasjonalt og internasjonalt, og at situasjonen snarest må rettes opp i av Stortinget. Disse medlemmer foreslår derfor å presisere i de etiske retningslinjene at fondets investeringer skal vurderes direkte opp mot Norges folkerettslige forpliktelser, slik intensjonen var siden mekanismen for uttrekk ble etablert, Etikkrådet ble opprettet og fondet fikk sitt etiske regelverk.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen presisere i retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland at fondets investeringer ikke skal være i strid med Norges folkerettslige forpliktelser, herunder forpliktelsen om å ikke medvirke til folkerettsstridig okkupasjon.»

Disse medlemmer viser til at rammeverket for den ansvarlige forvaltningen av oljeformuen ikke bare er nedfelt i «Retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland», som Etikkrådet anvender, men også i «Mandat for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland», hvor Finansdepartementet setter føringer for Norges Bank direkte.

Disse medlemmer viser til at Norges Bank i henhold til mandatet har et selvstendig ansvar for forvaltningen av fondet, herunder at ansvarlig forvaltningsvirksomhet skal være en integrert del av forvaltningen av investeringsporteføljen (§ 1-3 tredje ledd). Disse medlemmer understreker at dette ansvaret ikke begrenser seg til å følge tilrådinger fra Etikkrådet, som i motsetning til Norges Bank er et rådgivende organ uten beslutningsmyndighet over fondets investeringsportefølje. Disse medlemmer viser til at finansministeren har det øverste, politiske ansvaret for forvaltningen av fondet, noe finansminister Jens Stoltenberg bekreftet i spørretimen 9. april 2025:

«Det følger av lov om Statens pensjonsfond at det er Finansdepartementet som har ansvaret for Statens pensjonsfond, og det er finansministeren, dvs. jeg, som står til ansvar overfor Stortinget.»

Disse medlemmer viser til regjeringens beslutning om å trekke Statens pensjonsfond utland ut av Russland som respons på Russlands folkerettsstridige invasjon av Ukraina, en beslutning disse medlemmer helhjertet støtter. Disse medlemmer viser til at regjeringen i denne saken ikke overlot til Etikkrådet å vurdere, og Norges Bank å beslutte, hvilke russiske selskaper som kvalifiserte til brudd på fondets etiske retningslinjer, og som skulle utelukkes fra investeringsporteføljen. Finansdepartementet instruerte i stedet Norges Bank til å fryse alle sine investeringer i Russland og lage en plan for nedsalg. Beslutningen var ikke vedtatt i noen internasjonal sanksjonspakke fra FN eller EU, men ble gjort unilateralt fra Norges side. Finansdepartementet avskar så Norges Bank fra å gjøre investeringer i Russland ved å endre fondets mandat 19. desember 2024, § 2-1 annet ledd, som lyder:

«Banken kan ikke plassere investeringsporteføljen i: (...)

h. Verdipapirer utstedt av russiske myndigheter eller foretak, verdipapirer utstedt i russiske rubler, russiske rubler, fast eiendom eller infrastruktur lokalisert i Russland eller i eiendomsselskaper, infrastrukturselskaper, eiendomsfond, infrastrukturfond eller liknende konstruksjoner som har som primært formål å investere i Russland.»

Disse medlemmer viser til arrestordre utstedt 21. november 2024 av Den internasjonale straffedomstolen (ICC) på Israels statsminister Benjamin Netanyahu og daværende forsvarsminister Yoav Gallant for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten begått mot den palestinske befolkning på Gaza, herunder beordring av angrep på sivile og utsulting som våpen.

Disse medlemmer viser videre til resolusjon ES-10/24 fra FNs generalforsamling, som Norge støttet og senere signerte et opprop fra 52 land til FNs generalsekretær som understreket viktigheten av, og som ber alle stater, i tråd med sine folkerettslige forpliktelser, å ta grep for å stanse leveranser eller overføringer av våpen til Israel i alle tilfeller hvor det er rimelig grunn til å tro at disse vil bli brukt på de okkuperte palestinske områder. Resolusjonen understreket også ICJs uttalelse om at alle stater er forpliktet til å ikke gi hjelp eller assistanse til å opprettholde Israels okkupasjon.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette i mandat for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland at Norges Bank ikke kan plassere investeringsporteføljen i selskaper som selger våpen til Israel og i selskaper med folkerettsstridig virksomhet på okkuperte områder.»

Disse medlemmer viser videre til at FNs resolusjon ES-10/24 satte en frist for Israel å avslutte sin okkupasjon av palestinske områder innen ett år, og at denne fristen utløper i september i år. Disse medlemmer mener Norge bør avstå fra å gjøre statlige investeringer i Israel så lenge okkupasjonen vedvarer.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette i mandat for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland at Norges Bank ikke kan plassere investeringsporteføljen i israelske myndigheter eller foretak, verdipapirer utstedt i israelsk valuta, fast eiendom eller infrastruktur lokalisert i Israel eller i eiendomsselskaper, infrastrukturselskaper, eiendomsfond, infrastrukturfond eller liknende konstruksjoner som har som primært formål å investere i Israel.»

5. Små selskaper i referanseindeksen for aksjer (SPU)

5.1 Sammendrag

I fondsmeldingen våren 2021 la Finansdepartementet opp til å redusere antallet selskaper i referanseindeksen for aksjer. Departementet pekte på at antallet selskaper i indeksen hadde økt betydelig over tid. Videre ble det vist til at de minste selskapene utgjør en svært liten del av den samlede markedsverdien av indeksen. Diversifiseringsgevinstene ved at slike selskaper inngår i indeksen er dermed begrenset. I tillegg ble det trukket frem at et stort antall små selskaper i indeksen kan bidra til å øke både kompleksiteten i forvaltningen og forvaltnings- og transaksjonskostnadene. Det ble også vist til at det generelt er mindre tilgjengelig informasjon om små selskaper.

I etterkant av Finansdepartementets beslutning om en ny aksjeindeks med færre små selskaper, har antallet selskaper som inngår i denne tilpassede indeksen, likevel økt betraktelig. Departementet mener intensjonen bak beslutningen i 2021 om blant annet å redusere kompleksiteten i forvaltningen, best kan ivaretas ved at små selskaper i fremvoksende markeder tas ut av referanseindeksen for aksjer. Endringen innebærer at antallet selskaper i indeksen reduseres med om lag 22 pst. Samtidig utgjør justeringen mindre enn 1 pst. av indeksen markedsverdi. Betydningen for forventet avkastning og risiko, inkludert for hvor bredt investeringene er spredt på tvers av regioner, er derfor liten. Dette understøttes av analyser fra Norges Bank av historisk avkastning og risiko.

Departementet vil i samråd med Norges Bank utarbeide en innfasingsplan for endringene i referanseindeksen for aksjer. Departementet vil orientere Stortinget om innfasingen etter at den er gjennomført.

Se nærmere omtale i avsnitt 3.1 i meldingen.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at enkeltelskaper kan utgjøre en nokså stor andel av fondets aksjeindeks, og legger til grunn at NBIM er oppmerksom på den konsentrasjonsrisikoen dette medfører.

Komiteen tar for øvrig omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter beslutningen om å redusere antallet selskaper i referanseindeksen for aksjer, ved å fjerne de minste selskapene i fremvoksende markeder. Dette er et nødvendig steg for å gjøre fondet enklere og rimeligere å forvalte, samtidig som det bidrar lite negativt til samlet forventet avkastning.

6. Ekspertråd (SPU)

6.1 Sammendrag

Det ble i fjorårets fondsmelding varslet at departementet arbeidet med å opprette et eksternt ekspertråd som skal utrede aktuelle problemstillinger som berører forvaltningen av SPU. Ekspertrådet skal bestå av personer med høy kompetanse innen relevante fagområder, god rolleforståelse og kjennskap til fondets rolle i norsk økonomi og forvaltning.

Se nærmere omtale i avsnitt 3.2 i meldingen.

6.2 Komiteens merknader

Komiteen understreker at ekspertrådets arbeid vil være særlig viktig i lys av den globale situasjonen, og ser frem til å følge rådets arbeid fremover.

Komiteen tar for øvrig omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er positivt at regjeringen etablerer et eksternt ekspertråd, men disse medlemmer vil understreke at hovedansvaret for forvaltningen av fondet ligger hos Norges Bank og ikke skal overtas av politiske prosesser eller utvalg med et normativt mandat.

Komiteens medlem fra Rødt merker seg at departementet fortsatt arbeider med å opprette et eksternt ekspertråd, etter at dette ble varslet i fjorårets fondsmelding. Dette medlem er positiv til initiativet, men mener prosessen har tatt unødvendig lang tid da det i fjorårets melding ble tatt sikte på å etablere rådet i løpet av 2024.

Dette medlem understreker viktigheten av at et slikt ekspertråd får en bred sammensetning som reflekterer ulike perspektiver og kompetanseområder. Dette medlem mener rådet bør ha kompetanse på områder som arbeidstakerrettigheter, miljø og klima, og folkerett, i tillegg til tradisjonell finanskompetanse.

Dette medlem forventer at ekspertrådets sammensetning og første oppdrag offentliggjøres snarest, og at Stortinget holdes løpende orientert om rådets arbeid. Dette medlem mener også at rådet må arbeide med stor grad av åpenhet, og at deres utredninger og anbefalinger må gjøres tilgjengelige for offentligheten.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det nye ekspertrådet for SPU får en bred og mangfoldig sammensetning med kompetanse på arbeidstakerrettigheter, miljø og klima, menneskerettigheter og folkerett, i tillegg til tradisjonell finanskompetanse.»

7. Investeringer i Russland – oppheving av frys (SPU)

7.1 Sammendrag

Finansdepartementet besluttet 28. februar 2022 at SPUs investeringer i finansielle instrumenter utstedt av russiske foretak, stat eller enheter tilknyttet den russiske stat skulle fryses med umiddelbar virkning og inntil videre. Det ble videre besluttet at fondets investeringsunivers ikke lenger skulle omfatte Russland, herunder finansielle instrumenter, fast eiendom, infrastruktur og kontantbeholdning. Departementet ba samtidig Norges Bank om å utarbeide en plan for gjennomføring av nedsalget av de russiske verdipapirene i fondet.

Norges Bank viste i brev 24. november 2023 til at et stadig utvidet sanksjonsregime mot Russland, samt mottiltak iverksatt av russiske myndigheter, innebar at banken fremdeles ikke kunne foreslå en samlet plan for nedsalg. Banken ba imidlertid om tillatelse til nedsalg i noen få verdipapirer som det var mulig å selge innenfor gjeldende sanksjonsregime. Banken orienterte videre om at den ville overvåke markedsforholdene og aksjene i porteføljen, og komme tilbake til departementet dersom forholdene skulle endre seg slik at den ville være i stand til å lage en plan for et fullstendig nedsalg.

I brev 25. august 2024 opplyste Norges Bank om at enkeltvis salg er den eneste måten banken kan selge aksjer i den russiske porteføljen, selv om mulighetene anses som svært begrenset. Banken anmodet derfor om en generell tillatelse til å selge SPUs beholdning av russiske aksjer, innenfor gjeldende sanksjonsregler, om eventuelle salgsmuligheter skulle oppstå.

Finansdepartementet opphevet 3. desember 2024 frysen av fondets investeringer i Russland, forutsatt at salg kunne gjøres innenfor gjeldende sanksjonsregime. Det er lagt opp til at Norges Bank skal orientere departementet om eventuelle nedsalg i den russiske porteføljen, samt dersom markedsforholdene endrer seg på en måte som innebærer at banken kan vurdere en plan for nedsalg.

Beslutningen om at fondets investeringsunivers ikke omfatter Russland ligger fast, og er tatt inn i forvaltningsmandatet for SPU. Russiske verdipapirer som inn gikk i porteføljen per 28. februar 2022, samt kontanter som følger av selskapshendelser eller salg av disse aksjene, forblir en del av investeringsuniverset inntil nedsalg er gjennomført.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne er bekymret over Finansdepartementets be-

slutning fra desember 2024 om å oppheve frysingen av fondets investeringer i Russland. Disse medlemmer finner beslutningen problematisk sett i lys av at Russland fortsetter sin angrepskrig mot Ukraina.

Disse medlemmer merker seg at beslutningen om at fondets investeringsunivers ikke omfatter Russland, ligger fast, men er bekymret for at opphevelsen av frysingen i praksis medfører liten endring, ettersom Norges Bank selv har vurdert mulighetene for salg som svært begrenset. Disse medlemmer frykter at den faktiske konsekvensen av beslutningen er at fondet forblir investert i Russland på ubestemt tid.

Disse medlemmer mener departementet burde gitt en grundigere vurdering av de etiske aspektene ved fortsatt å være investert i Russland, gitt landets vedvarende krigshandlinger i Ukraina og brudd på folkeretten. Disse medlemmer etterlyser en tydeligere strategi for hvordan fondet skal unngå å bidra til å finansiere regimer som fører angrepskrig.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en tydelig strategi for hvordan SPU skal avvikle investeringer i Russland, og vurdere å avskrive verdien av de russiske investeringene hvis nedsalg ikke er mulig innen rimelig tid.»

8. Klimarisiko (SPN)

8.1 Sammendrag

Mandatet for forvaltningen av SPU ble endret i 2022 for å styrke arbeidet med klimarisiko. Finansdepartementet har nå tatt inn tilsvarende bestemmelser i mandatet for forvaltningen av SPN.

De nye mandatbestemmelsene er ment å bidra til en helhetlig tilnærming til håndtering og rapportering av klimarisiko i forvaltningen av SPN, forankret i fondets finansielle målsetting om høyest mulig avkastning til akseptabel risiko. Fondets formål, særtrekk, investeringsstrategi og Folketrygdfondets organisering av forvaltningen er samtidig viktige utgangspunkt for hva som vil være en hensiktsmessig implementering av de nye bestemmelsene.

Se nærmere omtale i avsnitt 5.1 i meldingen.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne merker seg at Finansdepartementet har tatt inn bestemmelser om klimarisiko i mandatet for forvaltningen av Statens pensjonsfond Norge (SPN), tilsvarende de som ble tatt inn i mandatet for SPU i 2022. Disse medlemmer ser dette som et

positivt skritt, men mener bestemmelsene bør suppleres med konkrete mål og tidsfrister.

Disse medlemmer påpeker videre at klimarisiko er tett knyttet til naturrisiko, ettersom klima og natur henger sammen. Tap av natur og biomangfold forsterker klimaendringer, og klimaendringer akselererer tapet av natur. Disse medlemmer mener derfor at naturrisiko bør integreres i mandatene for både SPU og SPN på samme måte som klimarisiko.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen integrere naturrisiko i mandatet for SPN på samme måte som klimarisiko, og sikre at fondet rapporterer systematisk om sin påvirkning på natur og biologisk mangfold.»

9. Representantforslag

9.1 Representantforslag 73 S (2024–2025)

Komiteen viser til Innst. 501 S (2024–2025).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Rødt, viser til finansministerens innspill i brev av 24. februar 2025 samt brev 23. april 2024, hvor det fremheves at Norge har i lang tid gitt klart uttrykk for at den israelske bosettingspolitikken er i strid med folkeretten, samt har frarådet handel som medvirker til disse brudene på folkeretten.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, viser til at forslagsstillerne trekker frem Finansdepartementets reaksjon på Russlands fullskala invasjon av Ukraina i 2022 da alle investeringer i Russland ble fryst. I svarbrevet gjøres det oppmerksom på at situasjonene er ulike. Russland er gjenstand for brede internasjonale sanksjoner, som Norge tar del i.

Dette flertallet påpeker at Etikkrådet over tid har hatt oppmerksomhet på selskaper som opererer i de okkuperte palestinske områdene (OPT), også før Hamas' terrorangrep i Israel 7. oktober 2023 og den påfølgende krigen i Gaza.

Dette flertallet viser til at SPU ikke skal være et virkemiddel i utenrikspolitikken, og at det er bred politisk enighet om dette. Videre må det understrekes at Norge ikke har tradisjon for å gjennomføre unilaterale sanksjoner.

Dette flertallet tilrår at forslagene ikke vedtas.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at oljefondet i lengre tid har vært investert i en rekke selskaper som bidrar til Israels ulovlige okkupasjon av palestinske områder. FN

har lenge operert med ni svartelistede selskaper som inkluderer både israelske og utenlandske selskaper med tilknytning til de okkuperte områdene. Disse medlemmer viser til at Israels okkupasjon av Vestbredden, Øst-Jerusalem og Gaza er erklært ulovlig av Den internasjonale domstolen. Norge er forpliktet til å gjøre alt landet kan for å hindre bidrag til den ulovlige okkupasjonen.

Disse medlemmer merker seg at til tross for en mangeårig kampanje fra Norsk Folkehjelp, Fagforbundet, Palestinakomiteen med flere har verken Norges Bank Investment Management eller Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland ryddet opp i porteføljen. Norges Bank peker på Etikkrådet, og Etikkrådet har i brev til Finansdepartementet uttalt at retningslinjene ikke nødvendigvis vil omfatte alle disse selskapene. Etikkrådet skriver også i brevet at det ligger utenfor mandatet deres å vurdere eventuelle folkerettslige forpliktelser som Norge måtte ha knyttet til fondet sine investeringer. Disse medlemmer mener at denne ballkastingen mellom Etikkrådet og Norges Bank gjør det helt nødvendig med en instruks fra regjeringa. Slik finansministeren ga tydelig beskjed til Norges Bank om å selge seg ut av russiske selskap etter Russlands folkerettsstridige invasjon av Ukraina i 2022, bør finansministeren nå gi instruks til Norges Bank om å trekke investeringene ut av selskap som bidrar til Israels ulovlige okkupasjon av palestinske områder.

Disse medlemmer viser til statsrådens svarbrev, der det understrekes at oljefondet ikke er et utenrikspolitisk instrument. Disse medlemmer mener at dette ikke handler om utenrikspolitikk, men om å følge Norges folkerettslige forpliktelser. Som Den internasjonale domstolen har slått fast, er tredjestater forpliktet til å skille mellom Israel og okkuperte områder. Tredjestatene er videre forpliktet til å avslutte eventuell medvirkning til den ulovlige okkupasjonen. Som FNs spesialrapportør for de palestinske områdene har erklært, er oljefondets investeringer i selskaper knyttet til de ulovlige bosetningene medvirkende til Israels okkupasjon av Palestina. Videre har en ekspertgruppe nedsatt av FN påpekt at finansinstitusjoner som investerer i selskap som leverer våpen til Israel, risikerer å bli medskyldige i grusomme forbrytelser. Oljefondet blir spesielt trukket fram som et eksempel på et fond som investerer i selskaper som produserer våpen brukt av Israel. Disse medlemmer mener vi må forvalte oljeformuen i tråd med våre folkerettslige forpliktelser. Å ikke gjøre det er utenrikspolitikk.

Disse medlemmer merker seg at Etikkrådet, ifølge statsråden, mener at utviklingen i normgrunnlaget og i situasjonen i de okkuperte palestinske områdene «gir grunnlag for å utelukke nokre fleire selskap med forbindelse til Vestbreidda enn dei som allereie er ute-

lukka». Disse medlemmer mener det haster å trekke fondet ut av disse selskapene.

Disse medlemmer viser til at Etikkrådet ikke har anbefalt uttrekk fra mer enn 12 selskaper selv om de i flere år har hatt godt dokumenterte FN-lister over selskaper som knyttes til Israels ulovlige okkupasjon tilgjengelig. Disse medlemmer mener Etikkrådets terskel for bruk av § 4 i de etiske retningslinjene er altfor høy. Det er åpenbart behov for klargjøring av retningslinjene og senking av terskelen. Disse medlemmer mener situasjonen i palestinske områder er så prekær at vi ikke kan vente enda lenger på uttrekk fra selskaper som medvirker til Israels okkupasjon og folkemord. Disse medlemmer viser til egne forslag i Innst. 501 S (2024–2025), jf. Dokument 8:73 (2024–2025).

Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne deler forslagsstillernes syn om at det er nødvendig å skjerpe regelverket knyttet til Statens pensjonsfond utlands investeringer i selskaper som bidrar til alvorlige brudd på folkeretten, menneskerettighetene eller til å opprettholde ulovlig okkupasjon. Dette er en særlig aktualisert problemstilling knyttet til Israels brudd på folkeretten i Gaza og på Vestbredden.

Disse medlemmer legger også til grunn at dette synet for alle praktiske formål også deles av Etikkrådet, som bl.a. har uttrykt at de etiske retningslinjene gir grunnlag for å utelukke flere selskap enn de som allerede er utelukket, som følge av situasjonen i Israel, på Vestbredden og Gaza.

Utfordringen er imidlertid at det tar lang tid, gjelder for få selskaper og at dagens regelverk er uklart, spesielt med tanke på selskaper som er indirekte involvert i normbrudd eller som leverer generiske produkter direkte til selskaper som allerede er utelukket fra fondet, og/eller der leveransen har tett sammenheng med det samme underliggende normbruddet, for eksempel leveranser av materialer og utstyr til entreprenørfirma som bygger ulovlige bosetninger på okkupert område.

Disse medlemmer erkjenner at dette er en komplisert problemstilling og legger til grunn at det at et selskap er satt på den såkalte svartelisten fra FN, ikke automatisk medfører utelukkelse fra SPU, men at det må gjøres en separat vurdering av hvert enkelt selskap.

Under disse forutsetninger vil disse medlemmer støtte forslaget om å be Norges Bank selge fondet ut av selskap som bidrar til Israels ulovlige okkupasjon. Disse medlemmer mener imidlertid at det isolert sett kan argumenteres med at forslaget er en videreføring av dagens praksis, selv om forslagsstillerne åpenbart ikke legger en slik forståelse til grunn. Det er derfor behov for en tydeligere instruks til regjeringen og Norges Bank som faktisk kan bety en endring fra dagens regelverkspraktisering.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig komme tilbake til Stortinget med forslag til en innstramming i utelukkelseskriteriene for Statens pensjonsfond utland, der terskelen senkes for å utelukke selskaper som leverer generiske produkter direkte til selskaper som allerede er utelukket fra fondet, og der leveransen har tett sammenheng med det samme underliggende normbruddet, for eksempel leveranser av materialer og utstyr til entreprenørfirma som bygger ulovlige bosetninger på okkupert område.»

9.2 Representantforslag 116 S (2024–2025)

Komiteen viser til Innst. 481 S (2024–2025).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Rødt, viser til brev fra finansministeren av 8. april 2025, hvor det påpekes at SPUs aksjeinvesteringer skjer hovedsakelig i annenhåndsmarkedet og at disse kjøpene ikke bidrar med ny kapital til selskaper. Dermed har SPU-investering marginal betydning for finansieringen av forsvarsindustrien og disse selskaperes kapitaltilgang.

Flertallet påpeker at de etiske retningslinjene består av både produkt- og atferdskriterium. Selv om de ulike kriteriene i retningslinjene skal ivareta ulike etiske hensyn, kan anvendelsen av dem likevel berøre de samme selskapene.

Flertallet mener fondets etiske rammeverk med jevne mellomrom bør gjennomgås helhetlig, og viser til at dette sist ble gjort i 2021.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at forsvarsindustrien spiller en avgjørende rolle i å beskytte våre samfunn og verdier. På grunn av den kraftige forverringen i den sikkerhetspolitiske situasjonen, er denne rollen blitt mer avgjørende enn på mange tiår. Disse medlemmer mener at det absolutte forbudet mot investeringer i selskaper som produserer kjernevåpenkomponenter, ikke lenger er riktig. Endringer i fondets etiske rammeverk bør, slik regjeringen påpeker, ikke skje enkeltvis, men gjennom brede og grundige gjennomganger, som kan sikre legitimitet og bred forankring i Stortinget og befolkningen.

Disse medlemmer viser til at forrige gjennomgang ble gjort i en helt annen sikkerhetspolitisk situasjon. Kjernevåpenkriteriet bør derfor vurderes i en ny, helhetlig gjennomgang av retningslinjene.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en helhetlig gjennomgang av retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland, herunder av kjernevåpenkriteriet.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne vil påpeke at selv om SPUs investeringer i hovedsak gjøres på annenhåndsmarkedet, har det selvsagt betydning for finansieringen for disse selskapene. Økt aksjepris kan legge til rette for emisjoner til høyere priser, og en høyere markedsverdi på egenkapitalen bidrar til lavere gjeldsgrad. Dette kan igjen styrke investeringsviljen hos investorer, og forbedre selskapets lånemuligheter hos kreditorer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at sikkerhetssituasjonen i Europa og nærområdene er dramatisk endret de siste årene. Russlands fullskala invasjon av Ukraina, kombinert med økende geopolitisk ustabilitet, understreker behovet for å styrke både nasjonal og alliert forsvarsevne. Disse medlemmer mener det er kritisk at Norge i større grad bidrar til å sikre forsyningslinjene og produksjonskapasiteten i forsvarsindustrien, også gjennom investeringer fra Statens pensjonsfond utland (SPU).

Disse medlemmer viser til at SPU i dag er utelukket fra å investere i flere sentrale forsvarsindustrielle selskaper, som Boeing, BAE Systems, Airbus og Lockheed Martin, som følge av at de produserer komponenter til kjernevåpen. Disse medlemmer mener det er et paradoks at staten på den ene siden kjøper forsvarsmateriell som F-35-kampfly fra Lockheed Martin, mens man på den andre siden forbyr SPU å investere i samme selskap. Det fremstår som inkonsistent og svekker både fondets investeringsmuligheter og vår langsiktige sikkerhetspolitiske strategi.

Disse medlemmer viser til at kjernevåpen i dag inngår som en del av NATOs avskrekking, og at kjernevåpen, uansett politisk syn, vil være en del av det sikkerhetspolitiske landskapet i overskuelig fremtid. Det er derfor etter disse medlemmers syn ikke hensiktsmessig å utelukke investeringer i selskaper som bidrar til NATOs kollektive forsvarsevne.

Disse medlemmer understreker at produksjonskapasiteten i vestlig forsvarsindustri er utilstrekkelig, noe krigen i Ukraina har synliggjort. Russland har i dag en produksjonskapasitet på om lag 250 000 artillerigranater i måneden, mens samlet vestlig kapasitet ligger betydelig lavere. SPU kan etter disse medlemmers syn bidra til å styrke denne kapasiteten gjennom å være en langsiktig og forutsigbar investor.

Videre viser disse medlemmer til at forsvarsindustrien har hatt en positiv lønnsomhetsutvikling, og at investeringer i sektoren også kan forventes å gi god av-

kastning til fellesskapet. Da de etiske retningslinjene for SPU ble etablert i 2004, var det under en annen sikkerhetspolitisk virkelighet enn den vi står i i dag. Disse medlemmer mener det er nødvendig å tilpasse retningslinjene til den nye situasjonen. Disse medlemmer viser til eget forslag i Innst. 481 S (2024–2025), jf. Dokument 8:116 (2024–2025).

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker at atomvåpen er masseødeleggelsesvåpen med katastrofale humanitære konsekvenser. Bruk av atomvåpen bryter med humanitærretten fordi det ikke er mulig å skjerme sivile. Dette medlem mener at Norge ikke skal investere nordmenns fremtidige pensjon i varer som ved bruk bryter humanitærretten.

Dette medlem viser til høringsinnspill fra ICAN, Nei til Atomvåpen og Leger mot Atomvåpen som påpeker at investeringer i selskaper som produserer kjernefysiske våpen, ikke vil bidra til økt produksjon av forsvarsmateriell i Europa. Ifølge høringsinnspillet er 10 av de 14 selskapene som er utelukket på grunnlag av våpenkriteriet, amerikanske, ikke europeiske.

Komiteens medlem fra Venstre deler forslagsstillernes syn om at det er nødvendig å skjerpe regelverket knyttet til Statens pensjonsfond utlands investeringer i selskaper som bidrar til alvorlige brudd på folkeretten, menneskerettighetene eller til å opprettholde ulovlig okkupasjon. Dette er en særlig aktualisert problemstilling knyttet til Israels brudd på folkeretten i Gaza og på Vestbredden.

Dette medlem legger også til grunn at dette synet for alle praktiske formål også deles av Etikkrådet, som bl.a. har uttrykt at de etiske retningslinjene gir grunnlag for å utelukke flere selskap enn de som allerede er utelukket, som følge av situasjonen i Israel, Vestbredden og Gaza.

Utfordringen er imidlertid at det tar lang tid, gjelder for få selskaper og at dagens regelverk er uklart, spesielt med tanke på selskaper som er indirekte involvert i normbrudd, eller som leverer generiske produkter direkte til selskaper som allerede er utelukket fra fondet, og/eller der leveransen har tett sammenheng med det samme underliggende normbruddet, for eksempel leveranser av materialer og utstyr til entreprenørfirma som bygger ulovlige bosetninger på okkupert område.

Dette medlem erkjenner at dette er en komplisert problemstilling og legger til grunn at det at et selskap er satt på den såkalte svartelisten fra FN, ikke automatisk medfører utelukkelse fra SPU, men at det må gjøres en separat vurdering av hvert enkelt selskap.

Under disse forutsetninger vil dette medlem støtte forslaget om å be Norges Bank selge fondet ut av selskap som bidrar til Israels ulovlige okkupasjon. De t-

te medlem mener imidlertid at det isolert sett kan argumenteres med at forslaget er en videreføring av dagens praksis, selv om forslagsstillerne åpenbart ikke legger en slik forståelse til grunn. Det er derfor behov for en tydeligere instruks til regjeringen og Norges Bank som faktisk kan bety en endring fra dagens regelverkspraktisering.

Dette medlem viser i så måte til forslag om innstramming i utelukkelseskriteriene for Statens pensjonsfond utland, der terskelen senkes for å utelukke selskaper som leverer generiske produkter direkte til selskaper som allerede er utelukket fra fondet, og der leveransen har tett sammenheng med det samme underliggende normbruddet, for eksempel leveranser av materialer og utstyr til entreprenørfirma som bygger ulovlige bosetninger på okkupert område. Det vises til forslag i denne innstillingen.

9.3 Representantforslag 117 S (2024–2025)

Komiteen viser til Innst. 480 S (2024–2025).

Komiteen viser til brevet fra finansministeren av 31. mars 2025, hvor det fremkommer at styret i NIB har åpnet for å finansiere materiell med både sivilt og militært bruksområde, men at finansiering av våpen og ammunisjon fortsatt ikke er inkludert. Komiteen bemerker at Norges representant i NIBs styre jobber aktivt med å muliggjøre investeringer i virksomheter som produserer våpen og ammunisjon.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne, ber regjeringen fortsette arbeidet med å gjennomføre endringen så raskt som mulig.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at Den nordiske investeringsbank (NIB) er en nordisk-baltisk bank, som er statlig eid med Norge som nest største eier etter Sverige.

Disse medlemmer viser til eget forslag i Innst. 480 S (2024–2025), jf. Dokument 8:117 (2024–2025).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at NIBs fremste oppgave er å gi lån til finansiering av investeringsprosjekter og eksport som er i nordisk-baltisk interesse. Disse medlemmer viser videre til at banken har en forvaltningskapital på 98 mrd. kroner. Styret i banken består av de nordiske og baltiske finansministrene, og Jens Stoltenberg som styreleder.

Disse medlemmer viser til at NIB har retningslinjer innenfor bærekraft som forbyr finansiering av virksomheter som produserer våpen og ammunisjon. I en tid der det sikkerhetspolitiske bildet er i rask endring

og uforutsigbarheten er høyere enn på lenge, mener disse medlemmer at det er av største viktighet at Norge og Europa investerer mer i eget forsvar og egen sikkerhet.

Disse medlemmer mener at man ikke kan la idealistiske hensyn komme i veien for sikkerhet og forsvarsevne. Disse medlemmer viser til at den pågående krigen i Ukraina har vist at produksjonskapasiteten i europeisk forsvarsindustri er for lav, og det er behov for store investeringer i forsvarsindustrien. Disse medlemmer understreker at Norges og Europas sikkerhet mer enn noen gang er avhengig av forsvarsindustrien og at man får opp produksjonen i denne.

Disse medlemmer viser til at den økte geopolitiske uroen gjør at Europa nå vil øke sine forsvarsutgifter betydelig. Nylig varslet EU en plan om å bruke 800 mrd. euro mer til forsvar de kommende årene. Disse medlemmer viser til at dette vil kreve store investeringer, garantier og finansieringsordninger. EU har selv varselet at de vil gi Den europeiske investeringsbank (EIB) lov til å låne ut penger til kjøp av og investering i militært materiell. Disse medlemmer viser til at EIB ikke har anledning til dette i dag.

Disse medlemmer mener det er helt vesentlig at man ikke legger unødige hindringer for seg selv i møte med den alvorlige situasjonen Europa nå står overfor.

10. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en helhetlig gjennomgang av retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland, herunder av kjernevåpenkriteriet.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen senke terskelen for Etikkrådets anvendelse av retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU § 4 c.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen endre adferdskriteriet om salg av våpen slik at det lyder «salg av våpen til stater som benytter våpnene på en måte som utgjør alvorlige brudd på menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett».

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til revidering av retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU slik at de oppdateres i takt med internasjonale normer for ansvarlig næringsliv.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet med å unngå investeringer som medfører avskoging slik at Statens pensjonsfond utland oppnår målet om en avskogingsfri portefølje innen 2025.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av 2026 med forslag om å inkludere også naturrisiko i SPUs mandat på lik linje med klimarisiko.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen endre terskelen for kullinvesteringer slik at terskelen for kullandel i produksjon og inntekter senkes fra 30 pst. til 5 pst.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen tilføye et mål i mandatet for Statens pensjonsfond utland om netto nullutslipp innen 2050 for investeringsporteføljen.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen fastsette konkrete framoverskuende delmål for porteføljens samlede utslippsreduksjon på sektornivå fra 2025, konsistente med medlemskap i Net-Zero Asset Owner Alliance (NZAOA). Norges Bank bes rapportere årlig om progresjon mot disse målene.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan klimarisiko kan integreres i referanseindeksen.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen utrede og utvikle verktøy som gjør Statens pensjonsfond utland i stand til å nå målet om netto nullutslipp i tråd med Parisavtalens 1,5-gradersmål, blant annet en klimarisikojustert referanseindeks.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag til hvordan en referanseindeks for SPU som er i tråd med Parisavtalens mål, kan utvikles i neste fondsmelding.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen sikre at investeringene i fornybar energi og annen klimavennlig infrastruktur trappes betydelig opp som andel av SPUs portefølje, med mål om at minst 5 pst. av fondet er investert i slike aktiviteter innen 2030.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen styrke håndteringen av naturrisiko i fondets mandat på lik linje med klimarisiko, med mål om at selskapene i investeringsporteføljen skal innrette sin virksomhet i tråd med målene i det internasjonale naturrammeverket om å stanse og reverse tap av natur innen 2030.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet for å unngå investeringer i avskoging slik at Statens pensjonsfond utland (SPU) når målet om en avskogingsfri portefølje, og om nødvendig vedtar planer for hvordan dette målet skal nås.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen sikre at NBIM senker terskelen for å stemme for klimaforslag på generalforsamlinger som er i tråd med Parisavtalen og fondets egne klimaforventninger og -målsettinger.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen sikre at NBIM årlig rapporterer detaljert om sine risikobaserte nedslag knyttet til klima- og naturrisiko, inkludert hvilke sektorer og bærekraftstema som har vært avgjørende for beslutningene.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen foreta endringer i retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland slik at § 3 annet ledd lyder:

(2) Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for gruveselskaper og kraftprodusenter som selv eller konsolidert med enheter de kontrollerer enten:

- a. får 10 pst. eller mer av sine inntekter fra termisk kull,
- b. baserer 10 pst. eller mer av sin virksomhet på termisk kull,
- c. utvinner mer enn 10 millioner tonn termisk kull per år, eller
- d. har en kraftkapasitet på mer enn 5 000 MW fra termisk kull.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen sikre at selskaper som planlegger nyinvesteringer i kullrelatert virksomhet, blir utelukket fra fondets investeringsunivers.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen endre retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU slik at det i § 4 eksplisitt fremgår at systematisk motarbeidelse av fagorganisering og kollektive forhandlinger er å anse som grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen presisere i retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland at fondets investeringer ikke skal være i strid med Norges folkerettslige forpliktelser, herunder forpliktelsen om å ikke medvirke til folkerettsstridig okkupasjon.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen fastsette i mandat for forvaltningen av Statens pensjonsfond at Norges Bank ikke kan plassere investeringsporteføljen i selskaper som selger våpen til Israel og i selskaper med folkerettsstridig virksomhet på okkuperte områder.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen fastsette i mandat for forvaltningen av Statens pensjonsfond at Norges Bank ikke kan plassere investeringsporteføljen i israelske myndigheter eller foretak, verdipapirer utstedt i israelsk valuta, fast eiendom eller infrastruktur lokalisert i Israel eller i eiendomsselskaper, infrastrukturselskaper, eiendomsfond, infrastrukturfond eller liknende konstruksjoner som har som primært formål å investere i Israel.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen legge frem en tydelig strategi for hvordan SPU skal avvike investeringer i Russland, og vurdere å avskrive verdien av de russiske investeringene hvis nedslag ikke er mulig innen rimelig tid.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen revidere forutsetningene for bruk av kriteriet om salg av våpen til stater som systematisk bryter humanitærretten slik at våpenbruk siestilles med våpentype når det kommer til sivile tap.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen revidere forutsetningene for bruk av kriteriet om salg av våpen til stater som sys-

tematisk bryter humanitærretten slik at også overføring via tredjepart omfattes.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen klargjøre overfor Etikkrådet at selskaper som ikke utviser skjerpede aktsomhetsvurderinger når de opererer i konfliktområder, bør utelukkes.

Forslag 28

Stortinget ber regjeringen sørge for at OECD og FNs retningslinjer for ansvarlig næringsliv skal gjelde for Etikkrådets anbefalinger om utelukkelse.

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen klargjøre at terskelen for utelukkelse av selskaper etter § 4 i retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU skal være i samsvar med FN og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv.

Forslag 30

Stortinget ber regjeringen om en gjennomgang av Statens pensjonsfond utlands portefølje etter våpenkriteriet.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 31

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å tilate Statens pensjonsfond utland å investere i notert infrastruktur for fornybar energi også i utvalgte fremvoksende markeder.

Forslag fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 32

Stortinget ber regjeringen starte arbeidet med etablering av en klimajustert referanseindeks for oljefondet og at denne legges frem for Stortinget senest i forbindelse med neste års stortingsmelding om Statens pensjonsfond.

Forslag 33

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at NBIM ikke gis anledning til å investere i, og skal trekke seg ut av, selskap som utvider eller foretar nyinvesteringer i kullrelatert virksomhet, både termisk og metallurgisk.

Forslag 34

Stortinget ber regjeringen gjennomgå praktiseringen av retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU § 3 første ledd bokstav a for utelukkelse av selskaper som utvikler eller produserer atomvåpen eller sentra-

le komponenter til atomvåpen, med formål om at SPU trekkes ut av selskaper som bryter med retningslinjene.

Forslag 35

Stortinget ber regjeringen integrere naturrisiko i mandatet for SPN på samme måte som klimarisiko, og sikre at fondet rapporterer systematisk om sin påvirkning på natur og biologisk mangfold.

Forslag fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 36

Stortinget ber regjeringen snarest mulig komme tilbake til Stortinget med forslag til en innstramming i utelukkelseskriteriene for Statens pensjonsfond utland, der terskelen senkes for å utelukke selskaper som leverer generiske produkter direkte til selskaper som allerede er utelukket fra fondet, og der leveransen har tett sammenheng med det samme underliggende normbruddet, for eksempel leveranser av materialer og utstyr til entreprenørfirma som bygger ulovlige bosetninger på okkupert område.

Forslag fra Rødt:

Forslag 37

Stortinget ber regjeringen sikre at det nye ekspertrådet for SPU får en bred og mangfoldig sammensetning med kompetanse på arbeidstakerrettigheter, miljø og klima, menneskerettigheter og folkerett, i tillegg til tradisjonell finanskompetanse.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 38

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at NBIM ikke gis anledning til å investere i og skal trekke seg ut av selskap som utvider eller foretar nyinvesteringer i fossile energikilder.

Forslag 39

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan 1 pst. av Norges BNI kan overføres fra SPU til klimatiltak, klimatilpasning og naturbevaring i utviklingsland uavhengig av handlingsregelen.

Forslag 40

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan ekstraordinære inntekter fra prisøkninger forårsaket av internasjonale kriser, som Russlands invasjon av Ukraina, kan brukes til solidarisk støtte til rammede land og stater uavhengig av handlingsregelen.

Forslag 41

Stortinget ber regjeringen oppfordre Norges Bank om å inkludere sektorspesifikke og tidsbestemte retningslinjer i den nye klimahandlingsplanen. Disse skal

tydelig definere hvordan fondet gradvis intensiverer sin eierskapsutøvelse overfor selskaper som ikke oppfyller forventningene til håndtering av klimarisiko. Videre skal det stilles en klar forventning om at samtlige selskaper i porteføljen har etablert realistiske, vitenskapsbaserte utslippsmål og delmål innen 2027.

Forslag 42

Stortinget ber regjeringen pålegge NBIM å kreve utslippsbaner for selskapene de er investert i innen 2026.

Forslag 43

Stortinget ber regjeringen foreta endringer i retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland slik at § 3 annet ledd lyder:

(2) Observasjon eller utelukkelse kan besluttet for gruveselskaper og kraftprodusenter som selv eller konsolidert med enheter de kontrollerer enten:

a) får 5 pst. eller mer av sine inntekter fra termisk kull,

b) baserer 5 pst. eller mer av sin virksomhet på termisk kull,

c) utvinner mer enn 10 millioner tonn termisk kull per år, eller

d) har en kraftkapasitet på mer enn 5 000 MW fra termisk kull.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 44

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å åpne for at Statens pensjonsfond utland (SPU) kan investere i unoterte aksjer på generelt grunnlag.

11. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Meld. St. 22 (2024–2025) – Statens pensjonsfond 2025 – vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 27. mai 2025

Tuva Moflag

leder

Mahmoud Farahmand

ordfører

